

Institutul Patrimoniului Cultural

**Biblioteca Municipală
„B.P. Hasdeu”
Filiala de Arte „Tudor Arghezi”**

SIMPOZIONUL NAȚIONAL DE STUDII CULTURALE

Ediția a IV-a

dedicat Zilelor Europene ale Patrimoniului

Chișinău, 28 septembrie 2022

Comitetul de organizare:

Victor GHILAȘ – copreședinte, Mariana HARJEVSCHI - copreședinte, Tatiana COȘERI, Adrian DOLGHI, Lidia KULIKOVSKI, Anastasia MOLDOVANU, Violeta TIPA.

Comitetul științific:

dr. hab. Victor GHILAȘ – copreședinte, dr. Mariana HARJEVSCHI – copreședinte, dr. Adrian DOLGHI, dr. Natalia GRĂDINARU, dr. Lidia KULIKOVSKI, dr. Vitalie MALCOCI, dr. Dumitru OLARESCU, dr. Violeta TIPA.

Redactori:

dr. Dumitru OLARESCU, dr. Ana GHILAȘ,
dr. Ana GOREA, dr. Tatiana ZAOCOVSKI

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Simpozionul național de studii culturale : dedicat Zilelor Europene ale Patrimoniului, Ediția a 4-a, Chișinău, 28 septembrie 2022 / comitetul științific: Victor Ghilaș (copreședinte) [et al.] ; comitetul de organizare: Victor Ghilaș (copreședinte) [et al.]. – Chișinău : S. n., 2022 (Notograf Prim). – 80 p.

Antetit.: Inst. Patrimoniului Cultural, Biblioteca Municipală «B. P. Hasdeu», Filiala de Arte «Tudor Arghezi». – Texte : lb. rom., engl., rusă. – 80 ex.

ISBN 978-9975-84-165-8.

008+7/9(082)=135.1=111=161.1

S 58

© Autorii

© Institutul Patrimoniului Cultural

© Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala de Arte „Tudor Arghezi”

PROGRAMUL SIMPOZIONULUI

Miercuri, 28 septembrie 2022

9.00- 9.30

Înregistrarea participanților

Sala Mare a Bibliotecii de Arte „Tudor Arghezi”, str. Grădinilor 21

9.30 – 12.00

ȘEDINȚA PLENARĂ

Accesați linkul:

<https://us02web.zoom.us/j/84905061142?pwd=MStwekNQNIuZl-VZWGN5K0QzNC9Mdz09>

Meeting ID: 849 0506 1142

Passcode: 935268

Moderator: dr. Violeta TIPA

Mesaje de salut:

Dr. Adrian DOLGHI,

Director adjunct al Institutului Patrimoniului Cultural

Dr. Mariana HARJEVSCHI,

Director general al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”

Comunicări:

Parabola cinematografică *Se caută un paznic* în contextul culturii populare a râului

dr. hab. Ana-Maria PLĂMĂDEALĂ, Institutul Patrimoniului Cultural

**Locuința și sediul „Muzeului antichităților din Pontul scitic”,
fondat de arheologul Ion Casian Suruceanu**

Dr. Tamara NESTEROV, Institutul Patrimoniului Cultural

**Simboluri poetice în grafica de carte a artistei plastice
Ludmila Furdui**

Dr. Victoria ROCACIUC, Institutul Patrimoniului Cultural

**Codurile semiotice și simbolica nunții și căsătoriei în tradițiile
lipovenilor din Republica Moldova**

Dr. Tatiana ZAICOVSCHI, Institutul Patrimoniului Cultural

12.00 – 12.30

Pauză de cafea

12.30 – 16.30

Desfășurarea lucrărilor pe secțiuni

SECȚIUNEA I
PATRIMONIUL ARTISTIC – VALOARE CULTURALĂ,
EDUCATIVĂ ȘI ECONOMICĂ PENTRU SOCIETATEA
SECOLULUI AL XXI-LEA

Sala Mare (et. II), Filiala de Arte „Tudor Arghezi”

Accesați linkul:

<https://us02web.zoom.us/j/84905061142?pwd=MStwekNQNiRuZl-VZWGN5K0QzNC9Mdz09>

Meeting ID: 849 0506 1142

Passcode: 935268

Moderatori: dr. Alexandru Bohanțov, dr. Dumitru Olărescu
12.30-14.30

Valențe artistice și identitare în „Daciada: baladă arhetipală”
de Ion Druță

Dr. Ana GHILAȘ, Institutul Patrimoniului Cultural

Artiști anonimi în lumina ecranului

Dr. Dumitru OLĂRESCU, Institutul Patrimoniului Cultural

Piesele lui Ion Luca Caragiale în montarea lui Alexandru Grecu

Dr. Elfrida COROLIOVA, Institutul Patrimoniului Cultural

Centrul de Dramaturgie Contemporană (CDC) din Chișinău:
zece ani mai târziu

Dr. Dorina KHALIL-BUTUCIOAC, Asociația Internațională a Criticilor de Teatru (IATC/AICT), Germania

Crize identitare în cultura media din tranziția post-totalitară

Dr. Alexandru BOHANȚOV, Institutul Patrimoniului Cultural

**Versiunile cinematografice ale operelor lui Ion Creangă
în viziunea exegeților**

Dr. Violeta TIPA, Institutul Patrimoniului Cultural

**Basul Ion Paulencu și plurivalența creației lirice:
joncțiunea genurilor, repertoriilor muzicale și mediatizării
ca proiecție a habitusului cultural**

Dr. Vasile CHISELIȚĂ, Institutul Patrimoniului Cultural

14.30-16.30

Moderatori: dr. Violina GALAICU, dr. Valeria BARBAS

**Expresii de cultură orală imaterială
în „Istoria Daciei transalpine...” de Franz Joseph Sulzer**

Dr. hab. Victor GHILAȘ, Institutul Patrimoniului Cultural

**Personalități notorii ai artei pianistice basarabene din perioada
interbelică, care au studiat peste hotare**

Drd. Vasile GRECU, Institutul Patrimoniului Cultural

Dansul folcloric – sursă de promovare a identității culturale

Drd. Svetlana TALPĂ, Institutul Patrimoniului Cultural

Festivalul Internațional Zilele Muzicii Noi, ediția a XXXI-a

Dr. Valeria BARBAS, Institutul Patrimoniului Cultural

**Provocările muzicii psaltice românești din a doua
jumătate a secolului al XIX-lea**

Dr. Violina GALAICU, Institutul Patrimoniului Cultural

**Valorificarea elementului național în partea 1 a Concertului nr.1
pentru clarinet și orchestra de coarde de Oleg Negruța**

Galina CHIFORIȘIN, Institutul Patrimoniului Cultural

**Particularitățile artei academice acordeonistice din Republica
Moldova la confluența secolelor XX–XXI**

Dr. Dumitru CALMIȘ, Institutul Patrimoniului Cultural

SECȚIUNEA II

**PATRIMONIUL ARTISTIC – VALOARE CULTURALĂ,
EDUCATIVĂ ȘI ECONOMICĂ PENTRU
SOCIETATEA SECOLULUI AL XXI-LEA**

Sala muzicală (et. II), Filiala de Arte „Tudor Arghezi”

[https://us02web.zoom.us/j/89182805744?pwd=eGx5YldHY2UyTld-
NbTNWVDBvcHRoZz09](https://us02web.zoom.us/j/89182805744?pwd=eGx5YldHY2UyTld-NbTNWVDBvcHRoZz09)

Meeting ID: 891 8280 5744

Passcode: 591764

Moderatori: m. cor., dr. hab. Mariana ȘLAPAC, dr. Vitalie MALCOCI
12.30 – 14.30

**Particularități tematiche și artistice în grafica
satirică a plasticianului Evghenii Meregă**

Drd. Lucia ADASCALIȚA, Institutul Patrimoniului Cultural

Chipuri masculine în sculptura moldovenească

Dr. Ana MARIAN, Institutul Patrimoniului Cultural

Imprimeul artistic din Republica Moldova. Anii 2011-2020

Dr. Constantin SPÂNU, Institutul Patrimoniului Cultural

Particularități și tendințe în scenografia basarabeană

Dr. hab. Tudor STAVILĂ, Institutul Patrimoniului Cultural

Textilele tradiționale de interior – funcții și diversitate

Dr. Viorica CAZAC, Universitatea Tehnică a Moldovei

Reprezentări complexe ale imaginii simbolice a Universului

Dr. Vitalie MALCOCI, Institutul Patrimoniului Cultural

Caricatura jurnalistică în creația graficianului Dumitru Trifan
Dr. Aurelia TRIFAN, Institutul Patrimoniului Cultural

**Raporturi cromatice în pictura din Republica Moldova
în anii 1940-1950**

Dr. Rodica URSACHI, Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă” din Chișinău

14.30 – 16.30

Moderatori: m. cor., dr. hab. Mariana ȘLAPAC, dr. Sergius Ciocanu

**From the history of Chisinau water-supply system in the
19th century (For the 130th anniversary of the construction
of the water tower in Chisinau)**

Phd Alla CEASTINA, Institute of Cultural Heritage

Haosul mutilărilor arhitecturii rezidențiale colective urbane
Drd. Diana ANDONOVICI, Universitatea Tehnică a Moldovei

**Inginerii care au contribuit la edificarea și modernizarea
cetății bastionare a Chilei**

Dr.hab. Mariana ȘLAPAC, Institutul Patrimoniului Cultural

**Prezenta elementelor istorice dominante în evoluția orașelor
de dimensiuni medii**

Drd. Constantin Daniel ZAHARIA, Universitatea Tehnică a Moldovei
Școala doctorală „Inginerie mecanică și civilă”

Biserica Sfântul Haralambie din Chișinău

Dr. Sergius CIOCANU, Institutul Patrimoniului Cultural

**Analiza patrimoniului socialist din Republica Moldova
(patru studii de caz)**

Drd. Dumitru RUSU, Universitatea Tehnică a Moldovei

SECȚIUNEA III

PATRIMONIUL ETNOGRAFIC: EXPRESIE A SPIRITUALITĂȚII ȘI MODULUI TRADIȚIONAL DE VIAȚĂ

Biroul 538, Institutul Patrimoniului Cultural,
Chișinău, Ștefan cel Mare 1.

Accesați linkul:

<https://teams.microsoft.com/l/meetup-join/19%3aekZrIOJ-D7S-KE8f3-6oT-XcZDPvKgOgBk7Jfqz9mig1%40thread.tac-v2/1663226031201?context=%7b%22Tid%22%3a%226cc80527-0634-457a-a3b3-8fea07105960%22%2c%22Oid%22%3a%220f4a863b-50a5-49d6-8086-a30a778768a4%22%7d>

Meeting ID: 263 780 460 97

Passcode: RqoJKD

Moderatori: dr. Natalia GRĂDINARU, Raisa OSADCI
12.30 – 16.30

**Accente feminine în marcarea tradițională
a solstițiului de vară la Sânzieni / Drăgaică**
Raisa OSADCI, Institutul Patrimoniului Cultural

**Elemente istorico-etnografice ale Bisericii „Nașterea Maicii
Domnului” din localitatea Brănești, raionul Orhei**
Dr. Sergiu SUVAC, Institutul Patrimoniului Cultural

Alimente de ritual în cadrul obiceiurilor de familie
Dr. Natalia GRĂDINARU, Institutul Patrimoniului Cultural

**Importanța științifică și politică a expedițiilor etnografice din
primii ani postbelici în RSS Moldovenească: cazul expediției din
anul 1948 în satul Jura, raionul Râbnîța**
Dr. Adrian DOLGHI, Institutul Patrimoniului Cultural

**Reflectarea moștenirii populare pe paginile ziarului
„Cultura Moldovei” în perioada anilor 1957-1964**
Dr. Valentina URSU, Institutul Patrimoniului Cultural

**Influența urbanizării în amenajarea interioarelor de la sate
începând cu sfârșitul sec. XIX**
Elena MADAN, Universitatea Tehnică a Moldovei

**Летний традиционный календарь украинцев
кодровой зоны Республики Молдова**
Д-р Екатерина КОЖУХАРЬ, Институт культурного наследия

**Reflectarea identității agricultorului și păstorului
în literatura artistică a găgăuzilor**
Diana NICOGLO, Institutul Patrimoniului Cultural

**Основные причины эмиграции населения
в Республике Молдова**
Д-р Виктор КОЖУХАРЬ, Институт культурного наследия

Булаештское /ког’іга/: заимствовано из румынского?
Алексей А. РОМАНЧУК, Институт культурного наследия

Gagauz gaming traditions: the problem of systematization
PhD Vitalii SIRF, Institute of Cultural Heritage

**Cămășile tradiționale din Republica Moldova ca parte valoroasă
a patrimoniului etnografic și expresie a spiritualității neamului**
Tatiana BÂZGU, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

**Despre moștenirea literară a lui L. Dobronravov-Donici
din perioada aflării la Paris**
Olga GARUSOVA, Institutul Patrimoniului Cultural

The relevance of the ideas of the French philosopher Julien Benda for contemporaneity.

PhD Tatiana BATÎR, Gregory Tsamblak Taraclia State University

SECȚIUNEA IV

**CARTEA CA ELEMENT AL PATRIMONIULUI CULTURAL:
PREZERVAREA ȘI VALORIFICAREA PRIN DIGITIZARE**

Sala de lectură (et. I), Filiala de Arte „Tudor Arghezi”

Accesați linkul:

<https://us02web.zoom.us/j/83817315053?pwd=bT-V3a3QzT0lYWFRyY2dka08vc1p5QT09>

Meeting ID: 838 1731 5053

Passcode: 886587

Moderatori: dr. Lidia Kulikovski, Anastasia Moldovanu
14.00-16.30

Istoria Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. O istorie despre cum se scrie istoria pe la noi

Dr. Lidia KULIKOVSKI, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

Biblioteci personale, surse de patrimoniu și de cercetare în colecția Bibliotecii de Arte „Tudor Arghezi”

Anastasia MOLDOVANU, Filiala de Arte „Tudor Arghezi”,
BM „B.P. Hasdeu”

Un fenomen literar Basarabean

Dr. Miroslava METLEAEVA, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”,
Filiala „I. Mahgher”

Limbaajul bibliografic al Chișinăului

Taisia FOIU, Secția „Memoria Chișinăului”, BM „B.P. Hasdeu”

Abordări ale legendelor oraşului Chişinău

Dr. hab. Aliona Grati, dr. Diana Dementieva,
Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

**Фонд редких изданий филиала «М. В. Ломоносов»:
формирование, развитие, открытия**

Маргарита ЦЕЛЧКОВА, Муниципальная библиотека «Б.П.
Хасдеу», филиал «М.В. Ломоносов»

**Revista BiblioPolis – păstrătoare a valorilor culturale, artistice
și literare**

Elena TARAGAN, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

REZUMATELE COMUNICĂRILOR

SECȚIUNEA I
PATRIMONIUL ARTISTIC – VALOARE CULTURALĂ,
EDUCATIVĂ ȘI ECONOMICĂ PENTRU SOCIETATEA
SECOLULUI AL XXI-LEA

**Particularități tematicе și artistice în grafica
satirică a plasticianului Evghenii Merega**

Lucia Adascalîța

Institutul Patrimoniului Cultural

Evghenii Merega a fost și rămâne a fi o personalitate marcantă în viața artistică din țară – fapt ce presupune necesitatea cercetării și punerii în valoare a aportului plasticianului inclusiv în domeniul graficii satirice. Născut în ianuarie 1910, artistul s-a afirmat major în ambianța artistică din RSSM. Fiind absolvent al Institutului Poligrafic din Harkov (Khar-kiv), Evghenii Merega a dezvoltat o activitate polivalentă. În acest context, afișele, grafica de șevalet (natură statică, peisaje, portrete, compoziții), ilustrațiile de carte, precum și desenele satirice caracterizează arealul tematic abordat de către protagonist.

Pornind de la faptul că plasticianul a practicat pe larg și grafica satirică, ne propunem să evidențiem acest aspect al creației sale, rămas oarecum în umbră. Caracterul inedit al operelor satirice ale acestuia derivă din abordarea realistă a scenelor surprinse, perfecționarea continuă a procedeelelor compoziționale în perspectiva atingerii unor valori expresive și armonice. Iar hârtia, acuarela și tușul sunt acele materiale, care i-au oferit posibilitatea să dezvolte subiecte legate de cultură, agricultură, cotidian, viață publică, sport, viață politică. Ca și mulți alți artiști caricaturiști, printre care se numără Leonid Domnin, Iurie Rumeanțev, Nicolae Macarenco, de asemenea și Evghenii Merega a preferat să îmbine tehnica acuarelei cu prelucrarea grafică în tuș. Această modalitate de tratare plastică a favorizat realizarea unor foi grafice expresive prin esența lor liniară, dar și prin redarea artistică, prin utilizarea resurselor emotive, a spațiului compozițional și a tipajelor. Astfel, prin intermediul creației sale Evghenii Merega a contribuit la dezvoltarea și diversificarea stilistică și tematică a domeniului graficii satirice naționale.

Haosul mutilărilor arhitecturii rezidențiale colective urbane

Diana Andonovici

Universitatea Tehnică a Moldovei

Mutilarea arhitecturii rezidențiale colective din or. Chișinău devine din ce în ce mai agresivă și greu de controlat. Din punct de vedere social fenomenul prezintă organizarea confortului de locuire a familiei în cadrul locuințelor colective cu îmbunătățirea habitatului pentru diverse tipuri de familii. Extinderea spațiului util are loc cu încălcarea normelor de asigurare cu locuință în fondul locativ vechi, insuficient ca spațiu vital (norma actuală de asigurare constituie 12-15 m.p.), iar fondul locativ vechi prevedea 6 m.p. pentru o persoană. Extinderea apartamentului și spațiile noi obținute oferă o locuire mai decentă, necesară pentru diverse activități la domiciliu: de lucru, studiu, hobby, joacă, odihnă, alimentație etc. Aceste extinderi ameliorează climatul familiar și situația demografică, însă efectul negativ al intervențiilor neautorizate în arhitectura clădirilor declanșează divergențele dintre tipul de apartament și mărimea numerică a familiei, dintre mentalitatea individualistă cu privire la mediul privat și locuirea în locuințe colective.

Modificarea locuinței urbane în spirit tradițional se regăsește în arhitectura vernaculară cu tendințe de ruralizare a arhitecturii urbane. Din punct de vedere spațial-volumetric și al arhitecturii ca artă vizuală, locuința, individuală sau colectivă, este proiectată ca un imobil bine definit și încheșat compozițional. Rezultatul intervențiilor în structura și forma arhitecturală, prin metode artisanale și bastarde, ajunge la expresii extrem de iraționale, ce creează un haos vizual. Cele mai răspândite intervenții în arhitectura blocului cu locuințe colective le reprezintă anexele, prin care sunt asigurate intrări separate în unele apartamente, organizarea mansardelor, umplerea golurilor logiilor, închiderea/creșterea proeminențelor și balcoanelor, remodelări ce conduc la încălcarea ordinii compoziționale a imobilelor.

Festivalul Internațional Zilele Muzicii Noi, ediția a XXXI-a

Valeria Barbas

Institutul Patrimoniului Cultural

Inaugurarea celei de a XXXI ediții a Festivalului Internațional *Zilele Muzicii Noi* a însemnat un prilej de sărbătoare în spațiul Chișinău-ian pentru iubitorii de muzică simfonică instrumentală și, bineînțeles, „nouă”, concertul fiind susținut de Orchestra Simfonică a Filarmonicii Naționale „Serghei Lunchevici” sub bagheta Maestrului Mihai Agafița la Palatul Republicii, pe 9 iunie 2022. Programul concertului a cuprins creații semnate de compozitorii din SUA, Grecia, Franța: Alan Terricciano – *Concert pentru clarinet și orchestră de coarde*; Michail Travlos – *5 Polish Dreamscapes, Concertante*; Scott Brickmannm – *Simfonia Nr. 7, Ugunskrusts Perkons Sketch*; Louis Sauter – *Das Birnli will nit fallen*, narator Paul Adam.

În cadrul Festivalului, pe 24 iunie, la Chișinău a avut loc premiera creației ”Terra Bulgara” semnată de compozitorul bulgar Stefan Dragostinov. Creația a fost interpretată de Orchestra Simfonică Națională a Companiei Tele-Radio Moldova sub bagheta dirijorului român Matei Pop în incinta Studioului Radio.

Unul dintre cele patru concerte simfonice a fost dedicat creației Maestrului Dan Dediu, compozitor din România, cu ocazia a 55 de ani și conferirii Doctor Honoris Cause de AMTAP, susținut de ICR la Chișinău. O altă prezență emblematică este a compozitoarei Violeta Dinescu (România-Germania), cu un concert multimedia, prezentând filmul „Nosferatu” din 1922 în prezența trioului „Contraste”. Două recitale camerale au marcat toamna anului 2022 – Recital de pian susținut de pianista din Germania Anne Heller și un recital de acordeon, susținut de acordeonistul din Moldova – Radu Rațoi.

Cea de a XXXI-a ediție a fost divizată în 2 părți: în iunie și octombrie, o consecință a restricțiilor din timpul pandemiei, anul 2022 încă prezentând o situație incertă. În context, cu toate restricțiile (post)pandemice, însă, Festivalul Internațional *Zilele Muzicii Noi* a oferit un program divers, cu dialoguri inter-culturale multiple, prilej de articulare a identităților naționale muzicale distincte.

Crize identitare în cultura media din tranziția post-totalitară

Alexandru Bohanțov

Institutul Patrimoniului Cultural

Subiectul enunțat implică o serie întreagă de aspecte corelative care, mai mult sau mai puțin, adâncesc neliniștile identitare ale cercetătorilor culturii media din fostele țări comuniste: este vorba de identitatea națională a instituțiilor audiovizuale, de identitatea culturală a discursului mediatic și, nu în ultimul rând, de identitatea profesională a creatorilor de bunuri simbolice. În fond, experiențele traumatizante ale tranziției post-totalitare într-un spațiu ex-sovietic au dat naștere la tot felul de crize identitare, iar soluțiile lor țin de faptul să nu acceptăm realitatea respectivă ca pe o fatalitate, ci să-i reducem tendințele entropice și gradul de incertitudine.

Ar fi oportun, mai întâi, să circumscriem și să analizăm în profunzime resorturile problemelor identitare în tranziția post-totalitară, pornind de la cunoscutul fenomen al „rezistenței prin cultură” în perioada comunistă și până la asumarea „conștiinței naționale” și a fortificării identității culturale în postcomunism. Iar acest important traiect investigativ presupune relevarea dilemelor identitare în cultura media din anii '90 ai tranziției postcomuniste și, mai cu seamă, identificarea de exemple relevante în tematica și problematica abordată: din presa culturală a timpului (*Literatura și Arta, Sud-Est și Contrafort*), artele audiovizuale (TV, filmul documentar), precum și producția de carte autohtonă. Ca un corolar la aceste axe tematice pot fi considerate primele două ediții ale „*Colocviilor revistei Sud-Est*” – „Teatrul în căutarea identității” și „Cultura și integrarea europeană”.

De asemenea, ne propunem să elucidăm tensiunile identitare în cultura media din primul deceniu al mileniului trei (în timpul guvernării Partidului Comuniștilor și chiar după aceea), când a fost pusă între paranteze adevărata identitate națională, lingvistică și culturală a moldovenilor de dincoace de Prut.

Particularitățile artei academice acordeonistice din Republica Moldova la confluența secolelor XX–XXI

Dumitru Calmîș

Institutul Patrimoniului Cultural

Odată cu renașterea națională se reliefează o nouă etapă în evoluția artei academice acordeonistice din Republica Moldova. În urma reorganizării învățământului artistic se face simțită o repulsie față de instrumentele populare rusești (printre care și baiantul), considerate necorespunzătoare pentru cursul evolutiv al practicii interpretative instrumentale din țara noastră. Acordeonul, din contra, fiind perceput ca unul dintre propovăduitorii valorilor europene și naționale, manifestă vizibilitate atât pe scena profesionistă, cât și în procesul instructiv-didactic. Astfel, în perioada anilor 1990, în sferele pedagogică și concertistică se profilează preponderența armonicii cromatice cu taste și *S.B. (standard bass)*, provocând într-o anumită măsură diminuarea repertoriului constituit în perioada sovietică (ne referim în primul rând la creațiile predestinate baiantului politimbral cu convertor).

Începând cu anii 2000 se face sesizată o reînnoire a instrumentarului, grație integrării treptate a acordeonului politimbral cu *S.B. (standard bass)* și *F.B. (free bass)* în practica interpretativă. De mare popularitate se bucură instrumentele de producție germană (*Weltmeister, Hohner*) și italiană (*Scandalli, Vignoni, Borsini, Bugari, Victoria, Pignini*). Drept urmare, posibilitățile tehnice și expresive extinse ale armonicii cromatice cu taste și convertor au stimulat implementarea construcției modernizate a instrumentului în procesul de profesionalizare a tinerilor interpreți, în special în instituțiile medii și superioare de învățământ artistic. Totodată, reliefa și asimilarea noilor resurse din perspectivele pedagogică, organologică, interpretativă și compozițională, aliniindu-se exigențelor artei interpretative contemporane, au creat condiții favorabile pentru afirmarea pe scena profesionistă internațională a acordeoniștilor basarabeni.

Textilele tradiționale de interior – funcții și diversitate

Viorica Cazac

Universitatea Tehnică a Moldovei

Elemente nelipsite din arhitectura interioară a casei tradiționale, textilele ocupau un loc important, prezentând o mare diversitate.

Misiunea femeilor, pe lângă multitudinea de treburi casnice necesare de realizat în gospodăria (sec XIX, începutul sec. XX), ținea de crearea stării de bine a interiorului casei, așa zisul „îmbrăcatul casei”. Fiecare „găteală a casei” era concepută de la idee până la realizare rezumată la realizarea unei mare diversități de textile de interior.

Parte din textile, fiecare „tânără nevestă” o primea în calitate de dar la nuntă, numită „zestre”, oferită de familia sa. De cele mai multe ori erau „atâtea cât să ajungă pentru îmbrăcatul unei odăi”. Pentru restul spațiului, textilele erau țesute în casă ulterior.

În dotarea casei exista cel puțin un echipament de țesut numit „stative”- termen atribuit echipamentului pentru țesut orizontal identificat în uzul verbal cotidian. Unele gospodine, bune țesătoare, aveau, pe lângă „stative”, și război în „druci” - vertical pe care se țesau covoarele/scoarțele de perete. Prezența *Covoarelor* în casă denota statutul înalt al posesorilor în societate. Estetica covoarelor din aspectul comunicării exprima valorile spirituale ale creatoarei sau posesorilor.

Domeniul textilelor de interior, ce decorau casele, prezenta o mare diversitate, structurarea cărora poate fi realizată după mai multe criterii de referință: destinație, materia primă utilizată, echipamentul cu care au fost realizate, conceptul estetic, perioada de timp în care au fost confecționate, ocazia utilizării etc.

Funcționalitatea textilelor de interior era determinată de următoarele funcții: utilitară și informațional-estetică.

Funcția utilitară, în raport cu textilele de interior, se referă la funcția de apărare, funcția fiziologico-igienică, incluzând pe cele de izolare termică, permeabilitate la aer și vapori, capacitatea de absorbție, rezistență la murdărire, rezistență la încărcare electrostatică.

**From the history of Chisinau water-supply system
in the 19th century (For the 130th anniversary
of the construction of the water tower in Chisinau)**

Alla Chastina,
Institutul Patrimoniului Cultural

In December of 2022, we will mark the 130th anniversary of the construction of Chisinau water tower. It was known that in the 19th century the issue of the water-supply system for Chisinau remained a top priority. Even before the construction of the aqueduct, the city Fountain was the main source of water. In 1834, the Turkish Master Ioan Suioldji, invited from Odessa, completed the necessary constructions. However, all the problems were not solved, and the mouth of the main water source was constantly polluted.

In 1862, the city Duma raised the question of building the Chisinau water-supply line. The city architect Alexander Bernardazzi and the engineer Ludwig Fortini participated in the exploration for the opening of new wells in the Buiucani Valley. In the 70s of the 19th century, some fountain masters and engineers proposed their projects for the construction of plumbing in Chisinau. In the 1880s plumbers Altukhov and Sytenko made new proposals, and engineer N. Lyapunov presented his project using the Fountain's water. But only thanks to the efforts of the city mayor Karl Schmidt, according to the project approved by the Odessa branch of the Russian Imperial Technical Society, the construction of the Chisinau water-supply system with two identical water towers was completed in December of 1892. The engineer of the Railway Communications Dimitri Dyatkov became the author of the design and was engaged in the technical supervision of its construction. Also, architects Alexander Bernardazzi and Leopold Scheidewandt and engineers E. Harris, M. Ozemblovsky, K. Gasket and others took an active part in the construction of the water supply system.

At present, one of the two buildings of the water towers, built in eclectic style (at the corner of Alexei Mateevich and Metropolitan Gavriil Banulescu-Bodoni streets), has survived, which today is a valuable monument of industrial architecture and the residence of the History Museum of Chisinau.

Valorificarea elementului național în part. 1 a Concertului nr.1 pentru clarinet și orchestra de coarde de Oleg Negruța

Galina Chiforîșin,
Institutul Patrimoniului Cultural

Creația instrumentală a compozitorilor din Republica Moldova denotă o mare diversitate a stilului și a genului abordat. Oleg Negruța completează palmaresul componistic cu încă un concert instrumental, ce evidențiază stilul pregnant al acestuia. Repertoriul său surprinde prin claritatea desenului muzical bazat pe folclorul moldovenesc și tendința spre stilul de concert, iar melodiile sale sunt dinamice, bogate în ritmuri de dans național, astfel contribuind substanțial la valorificarea cântecului și jocului nostru folcloric.

Maniera individuală de scriitură a compozitorului cuprinde câteva direcții stilistice: clasică, folclorică și de jazz. Cea mai proeminentă direcție, ce acaparează un număr mare de creații, este cea folclorică. Astfel, observăm o predilecție sporită pentru melosul național, iar compozitorul, fiind original, îl îmbină cu stilul clasic, obținând o sonoritate de tip nou, care se bazează pe îmbinarea elementelor folclorice – genuistice, melodice, de ornamentică, și intonative cu cele clasice – formă, gen, tematism și componența orchestrală.

Una din creațiile sale, care determină identitatea componistică a lui O. Negruța, este Partea I din Concertul nr. 1 pentru clarinet și orchestra de coarde. Partea I este scrisă în forma de sonată clasică, având compartimentele: Expoziție, Dezvoltare, Repriză, Cadența, Codă. După o analiză detaliată a primei părți, observăm o importantă majoră a elementului național. Acesta se manifestă prin utilizarea intonației folclorice, ornamentelor tipice – apogiaturi, mordente; a genului de dans – hora prin ritmul său specific și formulele ritmice de triolet. Elementul național servește drept nucleu pentru ilustrarea primei teme secundare și, care are un rol ideatic, cel de a doborâ vigilanța celorlalte teme componente. Este de menționat faptul că, aici, caracterul național obține victorie asupra celui clasic. Acest fapt este demonstrat prin interpătrunderea elementelor folclorice în cele clasice universale și atingerea scopului ideatic.

Biserica Sfântul Haralambie din Chișinău

Sergius Ciocanu

Institutul Patrimoniului Cultural

Documentele atestă construirea în orașul Chișinău a unei biserici consacrate *Sfântului patriarh Athanasie și Sfântului mucenic Haralambie* în anii 1812-1813, ctitorul ei fiind negustorul Hagi Chiriac Stamat. Ea a fost construită în vechea Mahala a Teslarilor, pe un teren situat în interiorul cartierului mărginit actualmente de străzile Alexandru cel Bun, Vasile Alecsandri, Octavian Goga și Alexandru Vlahuță.

Biserica dispunea inițial de o structură de rezistență din lemn, umplută cu zidărie de cărămidă. În anii 1830-1831 turnul-clopotniță șubrezit al lăcașului de cult este schimbat pe unul nou, din zidărie de piatră. În anii 1835-1836 biserica a fost integral remodelată, fiind din temelie zidită din piatră, căpătând aspectul arhitectural actual.

Lăcașul de cult este compartimentat în altar, naos, pronaos și pridvor. Centrul spațial și compozițional al bisericii îl reprezintă naosul bipartit, și anume partea acestuia supraînălțată de turlă. Edificiul este continuat spre răsărit de compartimentul altarului, care are dimensiuni similare cu cel al pronaosului, joncțiunea dintre naos și altar fiind realizată de un spațiu îngust dezvoltat longitudinal. El este străpuns de un arc triumfal și flancat de mici încăperi rezervate proscomidiei și diaconiconului, exprimate în exterior prin rezalite.

În fine, dinspre apus, edificiul este precedat de turnul-clopotniță zidit la 1831. Parterul turnului servește drept pridvor, fiind flancat de două spații similare ca dimensiuni exprimate lateral prin mici rezalite. Unul conține casa scării, care asigură accesul la nivelul camerei clopotelor, altul servește drept depozit.

Din punctul de vedere al plasticii decorative, biserica este rezolvată în spirit clasicist prin soluționarea specifică a fațadelor de est și vest, precum și a rezalitelor în formă de porticuri laterale turlei.

În 1993, prin decizia Parlamentului Republicii Moldova, bisericii Sfântul Haralambie i s-a acordat statut de monument istoric.

Basul Ion Paulencu și plurivalența creației lirice: joncțiunea genurilor, repertoriilor muzicale și mediatizării ca proiecție a habitusului cultural

Vasile Chiseliță

Institutul Patrimoniului Cultural

Merituosul artist liric și pedagog Ion Paulencu (n.1940), remarcabil bas, interpret de muzică de operă, populară și tradițională, profesor universitar, îndrumător, formator și promotor al tinerelor talente, folclorist, redactor de emisiuni, actor, scenarist și distins om de cultură din Republica Moldova a rotunjit, în anul de grație 2020, cea de a 80-a aniversare.

Dincolo de bogata și fructuoasa activitate de artist liric la Teatrul de Operă și Balet din Chișinău (1972-2018), protagonistul a materializat și valorificat un vast patrimoniu muzical sub formă de înregistrări audio-vizuale (emisiuni radio și TV, filme, CD), cu aportul mediatic al IPNA Compania „Teleradio-Moldova” (TRM), cu suportul diferitor orchestre și formații muzicale academice și populare, inclusiv cu orchestra de studio „Folclor” (debutând în anul 1968). Acest patrimoniu însumează peste 240 de creații în variate genuri ale muzicii universale de operă și camerale, muzicii populare și de mase sovietice, muzicii tradiționale și neo-tradiționale locale, în diverse variante și versiuni interpretative, toate conturând un larg univers al identităților culturale și sociale concurente, proiectate ca direcții estetice și discursive hegemonice în arta vocală profesionistă din perioada sovietică a tranziției post-staliniste (anii 1960-1990) și cea post-sovietică (după 1991).

Pentru a explica și fundamenta motivația socială și practică a diversității genurilor și direcțiilor estetice, abordate în arta de performanță vocală a maestrului Ion Paulencu, apelăm la potențialul euristic și epistemologic al conceptului de „habitus cultural” (Pierre Bourdieu), coroborat cu cel de „cultură”, „identitate” și „paradigmă socială”, concepte care s-au impus drept instrumente metodologice importante și indispensabile ale Studiilor Culturale din ultimele patru-cinci decenii.

Provocările muzicii psaltice românești din a doua jumătate a secolului al XIX-lea

Violina Galaicu

Institutul Patrimoniului Cultural

Expansiunea muzicii de tip apusean, modernizarea vieții culturale românești din a doua jumătate a secolului al XIX-lea au condiționat anumite mutații în cursul evolutiv al muzicii psaltice.

Monodismul bizantin, menținut cu ostentație în cultul bisericesc, începe să contravină noilor idealuri estetice, înfiripate în urma contactului cu lumea valorilor vest-europene. Dacă mai adăugăm acestui factor degrecizarea și deorientalizarea intensă pe plan politic vom înțelege de ce cântarea psaltică, mai ales cea infestată de turcisme, își pierde atractivitatea și începe să deranjeze ca un anacronism. Lucrurile merg până la declanșarea unei adevărate campanii de înlocuire a cântării sacre de sorginte bizantină cu cântarea armonică. Astfel, decretul lui Alexandru Ioan Cuza din 18 ianuarie 1865 stipulează introducerea „în biserica noastră română muzica vocală sistematică în locul celei orientale, cunoscută sub numele de psaltichie”.

Deși a catalizat anumite procese în sfera cântului religios, acțiunea nu a dus la acea schimbare radicală pe care o scontau inițiatorii. O tradiție atât de înrădăcinată, cum este tradiția cântării psaltice, nu putea fi abolită cu ușurință, dar nici cântarea armonică, pentru care se trezise interesul obștinii muzicale, nu era pregătită să-i ia locul.

Impasul în care nimerește muzica ecleziastică este semnalat și de „Memoriul pentru cântările bisericești în România”, elaborat de episcopul Melchisedec al Romanului și citit în sesiunea de toamnă a Sfântului Sinod, anul 1881. Documentul formulează imperativul încorporării melosului bizantin într-o țesătură multivocală, presupunând că noul veșmânt nu va anihila specificitatea cântării psaltice. Sinteza pe care o prefigurează episcopul Melchisedec se va realiza în opera lui G. Musicescu, Gh. Dima, I. Vidu, D. G. Kiriatic, D. Suceveanu, G. Enescu, S. Drăgoi, P. Constantinescu, D. Popovici, S. Toduță, M. Negrea și a multor altor autori, care s-au aplecat asupra filonului aurifer al muzicii liturgice bizantine.

Valențe artistice și identitare în „Daciada: baladă arhetipală” de Ion Druță

Ana Ghilaș

Institutul Patrimoniului Cultural

În comunicare ne referim la o nouă apariție editorială a lui Ion Druță, intitulată „Daciada: baladă arhetipală” (2022), având drept obiectiv principal analiza acestui text din perspectiva teatralității și a conceptului de identitate. Lucrarea evidențiază specificul stilului druțian, cunoscut din creația sa anterioară, în special modul de construire a personajelor prin intermediul psihologismului – gest, mimică, tăcere sau al peisajului, îmbinarea elementului liric, narativ cu cel reflexiv sau cu cel publicistic, stilul indirect liber și rolul auctorialității în dezvoltarea acțiunii. Pentru evidențierea categoriei teatralității în opera epică, un rol important îl are intermedialitatea, de aceea teatralitatea prozei, ca și filmicitatea ei, sunt aspectele viziunii artistice a autorului asupra cărora insistăm prin analize concrete din text, relevând rolul dialogului, al scenicității, al vizualului ca element scenografic sau al montajului în crearea imaginii artistice și respectiv în diversificarea semnificațiilor acestui discurs druțian. Demonstrăm astfel cum se manifestă identitatea personalității creatoare Ion Druță, care este rolul atitudinii naratorului în acest discurs și accentuăm, totodată, prezența unor noi tipologii ale personajelor care reflectă realitatea actuală și exprimă anumite probleme sociale, morale, spirituale privind relația dintre identitatea personală, identitatea colectivă, cea etnică, precum și modul de identificare spirituală a omului la etapa contemporană. Constatăm în imaginarul artistic al autorului personaje, care „se construiesc” ori/și își „articulează identitatea”/sau nu în funcție de contextul social.

Expresii de cultură orală imaterială în "Istoria Daciei transalpine..." de Franz Joseph Sulzer

Victor Ghilaș

Institutul Patrimoniului Cultural

Obiectul prezentului demers îl constituie contribuția istoricului elvețian de limbă germană, Franz Joseph Sulzer, la cunoașterea și promovarea culturii noastre de tradiție orală, așa cum aceasta a fost consemnată de el în ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea. Suportul factual pentru analizele întreprinse îl constituie mențiunile preluate din lucrarea autorului, intitulată „Geschichte des transalpinischen Daciens, das ist: der Walachey, Moldau und Bessarabiens...” („Istoria Daciei transalpine, referitoare la Țara Românească, Moldova și Basarabia ...”), primele trei volume ale căreia văd lumina tiparului în anii 1781-1782 la Viena. Aflat pe teritoriul Principatelor timp de mai mulți ani, Sulzer întreprinde documentări de teren, în rezultatul cărora surprinde prezența și funcționarea elementelor de cultură tradițională în viața comunităților neaoșe. Deși o parte dintre ele nu sunt întru totul credibile (istoricul nu cunoștea limba română), informațiile furnizate de textul sulzerian denotă erudiția autorului în materie de referință. Privite retrospectiv în contextul studiilor culturale, apar relevante și rețin atenția relatările, ce pun în evidență domenii precum: *etnografia muzicală*, care se manifestă prin observarea anumitor particularități specifice ale creațiilor orale autohtone (muzicale, literare, coregrafice); *genurile și speciile muzical-folclorice*, specifice vieții muzicale din Moldova și Țara Românească; *organofonele*, utilizate de populația băștinașă ș.a. Prezintă interes sporit pentru istoria muzicii naționale cele 10 melodii notate de origine folclorică, destinate cântului și dansului. Prin exemplele decupate din lucrarea lui Fr. J. Sulzer, argumentația asigură consistență suplimentară demersului, ilustrând faptul că bunurile noastre spirituale tradiționale, încorporate în mentalul colectiv al acelor vremuri, conțineau valențe inedite pentru cultura națională, aflată în proces de afirmare la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

Personalități notorii ai artei pianistice basarabene din perioada interbelică, care au studiat peste hotare

Vasile Grecu

Institutul Patrimoniului Cultural

Printre cele mai de văză și remarcabile personalități, care se implică activ în viața cultural-artistică din Basarabia, la confluența secolelor XIX-XX, am putea distinge mai mulți reprezentanți ai școlii pianistice din regiune, și anume, Antonina Stadnițki participantă la cursurile de măiestrie superioară, organizate în Elveția de Ferruccio Busoni (septembrie 1910), de asemenea, succesorul lui Leopold Godowsky în cadrul „Școlii măiestriei artei pianistice” pe lângă „Academia de Muzică din Viena”, Iuliu Guz.

Drept urmare, Stadnițki a devenit promotoare a culturii și artei pianistice, fertilizând viața spirituală din Basarabia. În decursul activității sale, ea a colaborat cu Florica Musicescu – fiica lui Gavriil Musicescu (eleva lui R.Teichmüller) și cu absolvenții Conservatorului din Sankt-Petersburg, în special pianiștii – Iu. Guz, K. Fainștein, M. Dailis, E. Sârb, L. Volskaia și Z. Boldur, violonistul N. Vilik, violoncelistul Gr. Iațentkovski, compozitorul N. Boicenco, fapt ce a contribuit la succesele ei în cariera pianistică. Iar pianistul-pedagog, Iuliu Guz, în decurs de 40 de ani de activitate artistică, a educat numeroși discipoli talentați, care au devenit mai târziu nu doar pianiști, ci și teoreticieni, și compozitori, printre aceștea figurând Ștefan Neaga, David Fedov ș.a.

În aceeași perioadă, în Basarabia și-au desfășurat activitatea și alți pianiști reprezentativi, cum ar fi pianistul și compozitorul V. Serotinski, J. Gorra, F. Kridlo, R. Weirich, R. Deil, Biber-Galperin.

G. Biber-Galperin, absolventă a Școlii superioare de Muzică din Berlin, a profesat la Colegiul de Muzică din Chișinău în anii 1901-1907, iar apoi, a activat la Colegiul de Muzică din Odesa. Ea a fost și profesoara renumitei pianiste R. Burștein, de asemenea, profesoara G. Biber-Galperin a mai avut un discipol, continuator al tradițiilor pianistice, vorba fiind de Maria Dailis, care, ulterior, a devenit unul din profesorii notorii ai Conservatorului „Unirii”.

Centrul de Dramaturgie Contemporană (CDC) din Chișinău: zece ani mai târziu

Dorina Khalil-Butucioc,

Asociația Internațională a Criticilor de Teatru (IATC/AICT)

Pe 4 septembrie 2012, regizorul Sava Cebotari, criticul de teatru Dorina Khalil-Butucioc și scriitorul Dumitru Crudu au deschis la Casa Actorului de la UNITEM primul Centru de Dramaturgie Contemporană (CDC) din Chișinău. Scopul CDC-ului era să stimuleze scrierea dramatică din Republica Moldova și dialogul dintre dramaturgi, regizori, actori, critici de teatru.

În fiecare marți, timp de un an, fondatorii și membrii echipei, Ina Surdu, Steluța Lupan, Mariana Starciuc, Ion Coșeru, Oxana Buga, Rusan-da Curca, Diana Stamate, Irina Iachim, Daniela Herța, au organizat spectacole-lectură, montate de/cu personalități și debutanți din sfera teatrală națională și internațională.

Efectele CDC-ului au fost atât de durată imediată, cât și de lungă durată. Or, la CDC s-au prezentat nu doar piesele dramaturgilor consacrați Val Butnaru, C. Cheianu, N. Negru, D. Crudu, I. Nechit, A. Roșca ș.a., ci și dramatizările unor romane, nuvele, poeme de Al. Vakulovski, A. Moraru, A. Ciubotaru, Ș. Baștovoi, V. Ciobanu, Vl. Beșleagă, Paul Goma, Al. Buruiană, Gr. Chiper, M. Vakulovski, N. Dabija, S. Grama, R. Terente, O. Cătălina Ninu, Un Cristian ș.a.

Anume la CDC au debutat dramaturgii M. Starciuc, I. Cebotari, V. Grecu, A. Oleacu, E. Sprînceană, I. Coșeru, Z. Bivol, I. Guțu, I. Radu, V. Jacotă O. Macrinici ș.a., iar efectul în timp este faptul că unii dintre ei scriu în continuare, câștigă concursuri, sunt editați, traduși, montați în țară și peste hotare.

Un alt rezultat a fost inaugurarea de către membrii CDC a Festivalului Internațional de Dramaturgie Contemporană „VerbArium” și a Centrului de Proiecte Culturale „Arta Azi”, unde apar autorii noi A. Macrinici, N. Graur, O. Buga, C. Dutca, E. Novicov ș.a.

Cel mai important scop, atins la Centrul de Dramaturgie Contemporană

nă, a fost provocarea discuțiilor după lecturi cu participarea oamenilor de teatru și din afara lui. Or, despre CDC se discută și zece ani mai târziu, căci el mai există încă în 90% din regizorii, actorii, dramaturgii, iubitorii de artă, care atunci, direct sau indirect, au contribuit la dezvoltarea lui și care fac acum cultur(a) în Republica Moldova.

Пьесы И. Л. Караджале в постановке А. Греку

Эльфрида Королева,
Институт культурного наследия

Режиссеру Александру Греку, наделенному творческой энергией, прозорливостью драматурга, раскрывающего средствами гротеска, гиперболы, аллегории взаимосвязь и взаимозависимость общественной жизни и каждого отдельного человека, пьесы И. Л. Караджале позволяли разгадывать их сущность и словно сквозь увеличительное стекло представлять ее взору зрителей современного аморального, деградирующего общества, лишенного идей и идеалов. В спектакле Потерянное письмо разоблачается неудержимая, наглая борьба за власть тупых, продажных, похотливых мздоимцев, провоцирующих друг друга на парадоксальные поступки, трескучая демагогия партийных лидеров. В спектакле Господин Леонида перед лицом реакции раскрывается алогичное сознание филистеров, сконцентрированное лишь на личном материальном благополучии, лишающем видения реальной действительности, разумной оценки происходящих событий, остающееся наследственной доминантой значительной части людей современного общества. В спектакле На карнавале, поставленном в стиле ярмарочного фарса, разоблачается парвенитизм провинциальных мещан, выдававших похоть за возвышенные чувства представителей высшего общества. Не обошлось и без революционных лозунгов. На сей раз именем статуи «Свободы» в Плоешть выдвигались требования поймать и наказать изменника. Спектакль Напасть – своеобразное предостережение о смертельной опасности слепых любовных страстей. Губительная сила страстей похотливых, пошлых, наглых людишек предстала в виде фарса в комедии Бурная ночь. В 2005 г. Бурной ночью А. Греку завершил постановки всех пьес И. Л. Караджале, тем самым подтвердив правомерность названия своего театра – театр «Сатирикус» имени И. Л. Караджале.

Reprezentări complexe ale imaginii simbolice a Universului

Vitalie Malcoci

Institutul Patrimoniului Cultural.

Repertoriul simbolurilor, ideogramelor, motivelor ornamentale din arta românească nu sunt altceva decât niște mesageri ideatici ai unor valori spirituale naționale și general-umane. Pentru a-și găsi ori a-și explica sensul existenței, omul întotdeauna și-a creat repere de valori perene, care au dăinuit milenii și care au stat la cosmogeneza altor valori de aceeași esență.

Lumea, conform miturilor cosmologice, se află într-o perpetuă mișcare și transformare, soarele și cerul cu aștrii constituind câmpul acestor metamorfoze. Aidoma acestor concepte au fost depistate, în decorul arhitecturii tradiționale moldovenești, variante, ce subliniază ideea cuplului Cer-Pământ. Problema abordată ține anume de unul din motivele universale, unde sunt cifrate o serie întreagă de conotații simbolice. Se are în vedere, în special, o reprezentare mai rar întâlnită, însă extrem de interesantă, unică în felul său, care exprimă comunitatea ideatică a pământului și cerului prin actul fecundității.

Pentru a descifra semantica simbolului discutat, este necesar să ne pătrundem de viziunea, perceperea și interpretarea filozofică de către țăranul român a motivului respectiv, ce ține atât de obiceiuri, datini, tradiții, cât și de anumite ritmuri și bioritmuri plasate în spațiul măsurării universale a timpului cosmic. Acest simbol complex, cu semnificații polisemantice, legat de sistemul conceptual heliocentrist al Universului și de regimul ciclic al Soarelui, ca obiect cosmic, are implicații directe referitoare la fenomenele naturii legate de activitatea corpului cosmic divinizat. E de menționat faptul, că asemenea imagini sunt ușor sesizabile pe cea mai frumoasă ceramică preistorică din Europa ale culturii Gârla Mare-Cârna sau a ceramicii cucuteniene. Din aceste categorii de semne fac parte, într-o formă sau alta, imaginile discutate, exprimând ideile fundamentale ale existențialității cosmice reflectate prin categoriile eternității și ciclicității timpului cosmic.

Chipuri masculine în sculptura moldovenească

Ana Marian

Institutul Patrimoniului Cultural

Cele mai vechi reprezentări cu chipuri masculine în sculptura moldovenească sunt chipurile lui Iisus Hristos de pe troițele populare. Acest chip înălțător și greu de atins sub aspectul perfecțiunii morale va călăuzi oamenii din popor, devenind un model de comportament demn de urmat. Anii '20 demarează cu o apariție singulară – *Portretul lui Ion Croitor* (1920, bronz), realizată de N. Colun – lucrare în care autorul a tins spre o imagine inspirată, în cheia impresionismului. Personajele sculptorului L. Dubinovschi se fac recunoscute atât prin trăsăturile lor anatomice reproduse fidel, cât și prin redarea lumii interioare a celui portretizat: *Portretul chirurgului Krivoșeev* (1948, gips). C. Cobizev abordează portretele sculpturale de la caracteristicile generale spre cele individuale: *Student* (1965, bronz). O altă lucrare, cea a A. Picunov-Târțău cu titlul *Portretul lui V. T. Usic, maestru al sportului la lupta judo* (1971, șamotă) reprezintă un chip de sportiv, forța fizică a căruia nu poate fi redată în portret, dar este sugerată prin gâtul voluminos. O capodopera, creată de I. Chitman, poate fi considerat *Portretul academicianului Andrei Saharov* (1992, bronz). Lucrarea este modelată cu o înțelegere profundă a lumii interioare a portretizatului. B. Epelbaum-Marcenko merge și în continuare pe calea explorării posibilităților culorii în *Portretul lui Somov* (1978, lemn, culoare). Două modalități diferite de a reprezenta chipul patern în portretul sculptural pot fi atestate în creația lui I. Canașin (în compoziția-dedicație *Tata*, 1985, aramă) și la C. C. Constantinov (*Portretul tatălui*, 1989, bronz). Lucrarea lui T. Cataraga, *Autoportretul* (2002, bronz), este situat la hotarul dintre genul clasic al portretului și compoziția cubistă. Diversele procedee plastice, studiul anatomic și includerea aspectelor psihologice în portretul sculptural masculin contribuie atât la obținerea asemănării cu originalul, cât și la redarea expresiei plastice.

Locuința și sediul „Muzeului antichităților din Pontul scitic”, fondat de arheologul Ion Casian Suruceanu

Tamara Nesterov

Institutul Patrimoniului Cultural

Casa în care ar fi locuit arheologul Ion Casian Suruceanu, „*cumpărată la 17 iunie 1887 de la Dumitru Prepeleț <...>*” se afla pe strada Seminarskaia, nr. 37”; era „*spațioasă, cu etaj, la primul nivel erau șase odăi mari cu antree și coridoare mari, iar la etaj – șapte odăi*”; avea „*anexe - construcții auxiliare într-un nivel, inclusiv o aripă destul de spațioasă cu trei camere*”, a fost identificată cu clădirea nr. 41, stradă Mitropolit Gavriil Bănulescu Bodoni. Clădirea nu coincide cu descrierea casei, fiind insuficient de spațioasă pentru a fi și sediu al „Muzeului antichităților din Pontul scitic”, fondat de I.C. Suruceanu. Eroarea a apărut din cauza separării din proprietatea nr. 31 a terenului pentru Școala Karcevsky (actualul liceu Mircea Eliade), care a obținut adresa proprie nr. 33. Casa vecină, Ianușevici-Caso-Katacazi, care avea numărul 33, a obținut nr. 35. Următorul cartier urban este ocupat de Grădina publică, fără adresă. Numărarea imobilelor reîncepe mai jos de hotelul Suisse, cu adresa pe bd. Ștefan cel Mare, prima casă avea nr. 35, care obține nr. 37, imobilul următor, care avea **nr. 37**, indicat în documentele familiei Suruceanu, obține nr. 39, iar imobilul 39 – adresa 41 ș.a. Aceste trei imobile, cu numere noi 37, 39 și 41, sunt cu două etaje, primele două – unite într-un corp comun, cu acoperișul în două pante, dintre care cea vecină clădirii Bibliotecii „B.P. Hasdeu” (fostul Suisse), este mai joasă. Între nr. 37 și nr. 41 se afla casa cu nr. 39, cea care în 1887 avea nr. 37 și era casa lui Prepeleț, cumpărată de Suruceanu.

Reieșind din schimbarea numerelor, locuința și sediul Muzeului fondat de I.C. Suruceanu, astăzi este o componentă a clădirii, aliniată străzii Mitropolit Bănulescu Bodoni, nr. 39.

Artiști anonimi în lumina ecranului

Dumitru Olărescu

Institutul Patrimoniului Cultural

Unul dintre cele mai importante componente ale culturii unui popor este arta populară, în care simțul frumosului se află la baza activității unor oameni aflați departe de centre de creație, de condiții favorabile actului de creație. Iar activitatea lor artistică nu se separă de viața obișnuită. Printre grijile gliei, acești oameni, însemnați de Dumnezeu cu harul creației, mai poartă prin întreaga lor viață și povara frumosului.

Marii noștri meșteri anonimi... Operele lor au traversat prin secole ca să ajungă până la noi...

Munca la roata olarului, la stative sau la cioplitul în piatră ori în lemn ține de cotidianul, de permanentele lor griji: ca opera sa, adesea de unicat, să placă lumii, dar, mai întâi, să-i placă lui, creatorului... De aceea acești oameni se află mereu în căutarea de noi forme, formule grafice și cromatice pentru a acorda sens vieții lor obișnuite, noi semnificații. Pentru ei creația este concepută ca un mod de împlinire spirituală a vieții cotidiene.

Marii noștri artiști anonimi pot fi puși alături de cei care au scris „Cartea Cărților”, „Miorița”, „Meșterul Manole”, care au înălțat frumoasele biserici, mănăstiri și cetăți, au pictat icoane și fresce sau de care au compus nemuritoarele noastre legende, melodii și dansuri.

Mulți dintre acești creatori de frumos, cunoscuți adesea prin inocenta lor artă naivă, au devenit protagoniști ai filmelor noastre de nonficțiune. Aproape toți cineaștii documentariști au fost inspirați de această tematică. Dar cele mai multe filme la acest compartiment aparțin regizorului Vlad Druc: *Firul viu*, *Tata*, *Goblen*, *Și neobosite mâinile tale*, *Meșterul anonim*, *Ploi de dor* ș.a.

Vom încerca să elucidăm viziunile, fondul ideatic, modalitățile de expresie cinematografică utilizate de regizor la crearea acestor filme.

Parabola cinematografică *Se caută un paznic* în contextul culturii populare a răsului

Ana-Maria Plămădeală

Institutul Patrimoniului Cultural

În demersul actual se întreprinde o revenire la structura și mesajul filmului arhetipal prin îmbogățirea exegezei anterioare. Deși, atât opera lui Ion Creangă, cât și inspirata peliculă au fost trecute printr-o serie de metodologii moderne: critica genetică, valențele inițion story, „the Quaster”, dialectica „sus”–„jos”, concepția isperesciană despre timp, completată recent cu sintagmele desfătarea ludică și emanciparea prin răs, autorul era conștient că nu-i ajunge o privire originară la acest subiect. A fost o adevărată revelație să-și completeze evantaiul de concepții adiacente prin revenirea la monografia clasică a lui Mihail Bahtin „Francois Rabelais și cultura populară în Evul Mediu și în Renaștere”, urmărind cu încântare pasională perseverență a instinctului popular venit din Evul Mediu, perfecționându-se în Renaștere și obținând o pondere aparte la sfârșitul mileniului.

Din start s-a conturat o tulburătoare consonanță cu creația lui Ion Creangă și în special, cu povestea „Ivan Turbinca”. Ideile revoluționare ale lui M. Bahtin, conform cărora poporul („Noaptea nebunilor”), dar și bufonadei, degradării grotescului etc., se elibera de dogmele de clasă, devenind un tot întreg, se extrapolează perfect bravului Ivan Turbincă, care cu multă iscusință și răbdare distruge ierarhiile neprielnice ale vieții, printre care și cele ale raiului și ale iadului. A doua idee crucială a lui M. Bahtin ține de caracterul mântuitor și eliberator al răsului, care relevă la fel ca seriozitatea dragostea și prețuirea vieții. Ca și poporul sărac și obedient, Ivan Turbincă se revanșează în acele clipe, când, prin dezinvoltura ilarului, cucerește viața și oamenii.

În concluzie, autorul consideră că această uimitoare consonanță a mesajelor lui M. Bahtin cu cele ale lui I. Creangă demonstrează o dată în plus caracterul filozofic și universal al operei lui Ion Creangă, dar și al filmului lui Vlad Ioviță și Gheorghe Vodă.

Simboluri poetice în grafica de carte a artistei plastice Ludmila Furdui

Rocaciuc Victoria

Institutul Patrimoniului Cultural

Plasticiana Ludmila Furdui s-a lansat în ambianța artistică autohtonă în domeniul picturii, tapiseriei, graficii de carte, designului vestimentar, scenografiei și al pedagogiei. Ludmila Furdui s-a născut la 19 iunie 1962, la Chișinău. Perioada de formare a artistei s-a petrecut la Cahul, la Școala de Arte Plastice pentru Copii (1974-1977, clasa profesorului Petru Berdiu); apoi la Chișinău, Colegiul de Arte Plastice „A. Plămădeală”, secția Pictură (1977-1981, atelierul pictorului Vasile Toma); și la Sankt-Petersburg, Academia de Arte Plastice și Decorative „Baron von Stieglitz”, Facultatea Design Interior, secția Tapiserie (1985-1992, clasa profesoarelor Liubovi Homaniko și Nonna Șeveliova). Până a intra la studii la Academia din Sankt-Petersburg, artista a activat ca profesor de pictură și desen la Școala de Arte pentru Copii din orașul Camenca (1981-1984) și profesor de desen la Școala medie nr. 2 din orașul Hâncești (1984-1985). Între anii 1999-2005 Ludmila Furdui a activat ca lector superior la Facultatea de Arte Plastice a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău. Din 2007 este membru titular al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova, secția Arte Decorative. În 2013 s-a învrednicit de titlul onorific Maestru în Artă. În 1978 a avut loc prima expoziție personală a creației plasticienei. Ulterior artista a expus creația de grafică, tapiserie, design vestimentar, pictură, scenografie în cadrul expozițiilor naționale și internaționale, personale și colective, fiind menționată cu diplome și premii. Având o pregătire și experiență fundamentală în diverse domenii ale creativității, artista a reușit să treacă cu succes și la grafica de carte, ilustrând numeroase cărți cu poeme și poezii. Semnată de plasticiana Ludmila Furdui, una dintre recente apariții editoriale, intitulată „Dor de Paradis” (2022), descoperă talentul artistei în domeniul scrierii versurilor în combinație cu cel al graficii de carte și accentuează caracterul poetic al simbolurilor utilizate de artistă în întregă ei creație.

Analiza patrimoniului socialist din Republica Moldova (patru studii de caz)

Dumitru Rusu

Universitatea Tehnică a Moldovei

Orientările actuale pentru valorificarea patrimoniului construit din Republica Moldova sunt conservarea identității culturale locale și gestionarea coerentă a existentului construit. Din acesta fac parte și clădirile din perioada socialistă, care sunt sistematic ignorate. Clădiri din perioada socialistă, de valoare istorică incontestabilă, dispar sub privirile pasive ale autorităților și mediului profesional. Clădirile din perioada socialistă trebuie luate în seamă și analizate, făcând abstracție de regimul politic în care au fost construite. Majoritatea din ele se disting prin deteriorarea elementelor, de multe ori originale, care sintetizează cultura și tradiția comunităților. Se evidențiază cele care se pot reabilita, care prin dimensiuni, funcțiune și amplasare, pot fi reintroduse în circuitul urban și în care se pot desfășura activitățile culturale, sociale sau economice contemporane. Scopul acestei cercetări este de a găsi posibilitățile necesare pentru includerea arhitecturii modernist-socialiste din Republica Moldova în patrimoniul arhitectural mondial. Datele din teren atestă starea actuală a patru repere moderniste-socialiste din Republica Moldova - Circul din Chișinău, inaugurat în 1981, Blocul de locuințe Romanița, complexul Spitalului Republican și Hotelul Național, toate aflate într-o stare avansată de degradare. Sunt necesare intervenții imediate în soarta acestor clădiri. Cea mai eficientă cale de a revitaliza aceste clădiri istorice este modificarea legislației propice, care ar susține includere acestora în patrimoniul mondial. În acest context clasarea și inițierea programelor de restaurare a clădirilor modernist-socialiste, în prima fază a celor care sunt într-o stare avansată de degradare, se dovedește a fi următorul pas, care trebuie făcut pentru conservarea patrimoniului construit al Republicii Moldova.

Imprimeul artistic din Republica Moldova. Anii 2011-2020

Constantin Spînu

Institutul Patrimoniului Cultural

Imprimeul artistic, în calitate de gen al artelor decorative, a cunoscut în creația plasticienilor din Republica Moldova, pe parcursul celui de-al doilea deceniu al secolului al XXI-lea, o evoluție relevantă, fapt ce manifestă un viu interes pentru investigațiile științifice actuale. La dezvoltarea în timp a genului de creație respectiv, și-au adus aportul atât plasticienii, care pe parcursul deceniilor precedente au dezvoltat domeniul în cauză, îmbogățindu-l din punct de vedere tematic, morfologic, sintactic și axiologic, cât și un număr însemnat de tineri artiști absolvenți al instituțiilor de profil, care au debutat în viața artistică din republică în perioada examinată.

În operele genului de creație menționat, grație exersării largi a tehnologiilor tradiționale ale baticului rece și celui fierbinte, a simbiozelor acestor tehnologii cu pictura pe suport textil și nu în ultimul rând cu tehnicile mixte de obținere a unor expresii estetice inedite cu vast impact asociativ asupra mesajului generat de imagine, au fost valorificate plastic diverse aspecte tematice, stilistice și de limbaj artistic de actualitate precum: cele ce vizează perpetuarea în timp a incomensurabilelor repere culturale identitare, cele de reprezentare plastică a frumuseții și diversității naturii înconjurătoare, cele de promovare prin artă a unor importante valori general umane. Opțiunile artistice au vizat în aceeași măsură, atât reactualizarea și revalorificarea unor repere stilistice consacrate ale artelor secolului al XX-lea, cât și experimente plastice originale îndreptate spre optimizarea mijloacelor și procedeelelor de constituire a imaginii și punere în valoare a paradigmatelor estetice proprii mișcărilor artistice contemporane.

Particularități și tendințe în scenografia basarabeană

Tudor Stăvilă

Institutului Patrimoniului Cultural

În viața artistică a Basarabiei scenografia își face apariția destul de târziu, după 1918, fiind necunoscută anterior și lipsind complet informațiile la acest capitol. Cunoaștem doar că la Chișinău au existat activități teatrale și până la 1918 cu apariții sporadice ale teatrelor de amatori sau sosite în turnee. Inaugurarea Teatrului Național din Chișinău la 6 octombrie 1921 și a stagiunilor teatrale au decurs anevoios, până la numirea în funcția de director al Teatrului a lui Ludovic Dauș, care a angajat în calitate de scenografi pe profesorul Auguste Baillayre și studenții acestuia-Theodor Kiriacoff și Boris Nesvedov.

Cert este faptul că anume Auguste Baillayre a fost inițiatorul și fondatorul scenografiei din perioada modernă a Basarabiei, contribuind și la constituirea școlii de scenografie basarabeană. Datorită lui Auguste Baillayre în Basarabia se afirmă în acest domeniu Theodor Kiriacoff, Boris Nesvedov, Elena Barlo, Maria Starcevschi, Elisabeth Ivanovsky, Natalia Brăgălia și mulți alții, care și-au adus aportul în constituirea scenografiei moderne românești. Operele păstrate în colecțiile muzeului demonstrează atracția pictorilor prin originalitatea tratării și influența tendințelor artei europene. Tratate într-o variantă constructivistă, schițele de costum, cortinele și ambianța scenelor, create de pictorii basarabeni, au fost prezente la spectacolele teatrale din Chișinău, Iași și București, la Craiova, dar și în capitalele Europei de Vest.

Inginerii care au contribuit la edificarea și modernizarea cetății bastionare a Chiliei

Mariana Șlapac

Institutul Patrimoniului Cultural

Cetatea bastionară a Chiliei a fost proiectată în 1794 și construită în 1795-1797 de François Kauffer (Kaufer, Koufer, Kouferer, Hauffer), unul dintre cei mai talentați ingineri occidentali aflați în slujba Porții Otomane la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Inginerul francez a fost desemnat de sultanul Selim al III-lea ca responsabil pentru modernizarea fortificațiilor Akkerman, Ismail, Hotin, Bender ș.a.

În Arhiva Militară-Istorică de Stat a Rusiei sunt depozitate câteva documente grafice, ce țin de reconstrucția cetății Chilia. F. Kauffer s-a ocupat de elaborarea proiectului cetății bastionare a Chiliei înainte de 8 octombrie 1794, integrând în noua fortăreață patrulateră de tip Vauban unele elemente componente ale vechii întărituri de piatră. Toate copiile proiectelor amenajării defensive danubiene erau transmise de inginer autorităților militare rusești, care l-au angajat pe Kauffer la un salariu mai bun decât cel pe care îi plătea Selim al III-lea. Patrulaterul bastionar rămânea o formulă destul de răspândită în secolele XVI-XVIII, doar forma bastioanelor a evoluat în timp. Până la începutul secolului al XIX-lea se întâlneau redute și forturi rectangulare cu bastioane de colț cu „izbitor” în unghi ascuțit.

Un alt document prețios, păstrat în fondurile Arhivei Militare-Istorice de Stat a Rusiei, este raportul inginerului F. Kauffer întocmit pentru Sublima Poartă la 1 iulie 1797 – „Raportul inginerului Kauffer, privind starea actuală a întăriturilor de frontieră din Ismail, Hotin, Bender, palanka Ianuk, Akkerman și Chilia”. Aici sunt incluse mai multe informații referitoare la elementele componente ale cetății bastionare a Chiliei, la întărirea părții riverane, la gazonare ș. a.

Ulterior, la fortificarea Chiliei au contribuit inginerii ruși: general-maiorul Ivan Harting, locotenent-colonelul Morozov, locotenent-colonelul Gherasimov, porucicul Gavrilov ș. a. Câteva proiecte de modernizare a cetății au fost elaborate sub conducerea general-maiorului rus Egor Foerster.

Dansul folcloric – sursă de promovare a identității culturale

Svetlana Talpă

Institutul Patrimoniul Cultural

În contextul globalizării, promovarea identității culturale reprezintă o strategie prioritară a țării noastre. Scopul acestui articol este de a releva importanța dansului folcloric, atât ca divertisment, cât și ca sursă de identitate culturală. În cadrul articolului, autoarea insistă asupra evidențierii și valorificării identității culturale prin dansul folcloric, care, alături de muzică, devin semne, simboluri identitare pentru țara noastră. Cercetătorul este obligat să identifice aceste simboluri menținute în diverse limbaje ale culturii. În deosebi, în era globalizării este necesar de-a schimba percepția, de-a schimba viziunea asupra unor fenomene, care ne reprezintă societatea, ne definesc caracterul, ne ilustrează umanitatea și cultura. Din palmaresul cultural global face parte și tradiția dansului folcloric, simboluri culturale, surse de identitate culturală aflate între două confluente: valorile trecutului și tendințele prezentului, valori, care coexistă în beneficiul creației contemporane.

Astfel, pentru creatorii contemporani, tradiția reprezintă un teren fertil, un teren de neprețuit, ce merită explorat în permanență, iar inovația constituie calea prin care își pot valorifica creativitatea. Poziția coregrafului/artistului în acest context reprezintă și capacitatea de a se inspira din experiența trecutului, posibilitatea de a explora felul în care a fost adoptat un motiv, dar și conotațiile simbolice, cu care este încărcat dansul folcloric. Cunoașterea acestora este fundamentală pentru un coregraf/artist, care dorește să valorifice experiențele istoriei în propria creație.

Versiunile cinematografice ale operelor lui Ion Creangă în viziunea exegeților

Violeta Tîpa

Institutul Patrimoniului Cultural

Opera marelui nostru clasic Ion Creangă reprezintă cel mai înalt grad de originalitate, fapt ce-l face pe George Călinescu să-l situeze în rândul marilor creatori de literatură universală. Or, opera crengiană a provocat interesul mai multor cineaști (din România, Republica Moldova, Rusia ș.a.), care au găsit mai mult sau mai puțin reușit echivalentul cinematografic al unor creații (Amintiri, Povești) prin diverse interpretări audiovizuale.

Totuși, aceste interpretări ale creației lui Creangă au fost modest abordate de critica de specialitate. Unele filme, precum *De-ași fi Harap Alb* (1965) ori *Maria-Mirabela* (1983) în regia lui Ion Popescu-Gopo s-au bucurat de mai multe recenzii și opinii în presa periodică. Cele mai contradictorii opinii le-a avut filmul *Se caută un paznic* (1967, regia lui Gheorghe Vodă), despre care au scris filmologi (Ana-Maria Plămădeală, Dumitru Olărescu, Larisa Ungureanu, Victor Andon), scriitori (Mihai Cimpoi, Alexandru Cozmescu, Gheorghe Ciocoi), cineaști (Alexandru Conunov, Vlad Ciurea, Nicolae Ghibu), jurnaliști și alți oameni de artă și cultură.

În decursul anilor au apărut lucrări, în care se regăsesc acestea și alte filme, realizate în baza operei crengiene. Mai semnificative, considerăm mini monografiile dedicate regizorilor Ion-Popescu-Gopo (autori: Dana Duma, Serghei Asenin), Elisabeta Bostan (Titus Vișeu). Literatura de specialitate, precum și presa timpului, au oglindit, uneori contradictoriu, acest proces complex.

În prezent, când s-a creat un tablou real, din perspectiva valorilor, al acestor opere cinematografice, ce au rezistat la eroziunea timpurilor, a condițiilor artistico-estetice ale ecranizărilor sau interpretărilor cinematografice ale operei crengiene, ne propunem să cercetăm opiniile, conceptele ale acelorora, care s-au expus despre respectivele opere cinematografice, pentru a ajunge la unele concluzii obiective despre acest proces, despre rolul și perspectivele acestuia în evoluția cinematograției, despre importanța sa în contextul culturii naționale.

Caricatura jurnalistică în creația graficianului Dumitru Trifan

Aurelia Trifan

Institutul Patrimoniului Cultural

Absolvent al Școlii Republicane de Pictură din Chișinău „Ilia Repin”, artistul plastic Dumitru Trifan excelează în domeniul caricaturii pe parcursul a trei decenii la rând. În 1966 este angajat la săptămânalul „Cultura” – una din cunoscutele publicații în istoria presei naționale, implicându-se treptat în viața socială de pe poziția de formator de opinie. Transmiterea unui mesaj ușor de înțeles printr-o singură imagine ajunge să fie preocupare cotidiană și începutul practicării caricaturii jurnalistice: evidențierea trăsăturilor și a comportamentelor caracterelor din viața publică și ridiculizarea acestora.

În 1977, odată cu fondarea unei noi publicații – „Literatura și Arta” – Dumitru Trifan este numit redactor artistic al acesteia, iar cei 20 de ani de muncă în cadrul hebdomadarelui național de cultură (1977–1997) pot fi considerați cei mai prodigioși din viața plasticianului. Grafica satirică, prin intermediul căreia etalează cu sânguință și talent o gamă largă de subiecte, relevă diverse manifestări umane. Pictorul depune mult efort în căutarea unui procedeu corespunzător pentru a reda tensiunea dramatică a relațiilor dintre oameni, exprimarea sentimentelor și a atmosferei psihologice.

În contextul renașterii naționale în RSSM (1988–1991) el este recunoscut drept „caricaturistul nr. 1”. Artistul plastic reflectă în grafica satirică apogeul stărilor de conflict al evenimentelor produse ca urmare a luptei pentru afirmarea identității naționale. Datorită desenelor biciuitoare, găzduite de paginile săptămânalului „Literatura și Arta”, artistul se face cunoscut publicului larg.

În 1980, la editura „Literatura artistică” apare prima sa carte de „desene cu haz”, intitulată „99 desene umoristice”. Situațiile comice, în care nimeresc multiple personaje, dezvăluie comoara sapiențială dăruită omului. Altfel spus, caricatura asigură o formă simplă de acces spre înțelepciune. Din acest punct de vedere, Dumitru Trifan a fost un harnic explorator al filonului umoristic, scoțând la iveală diverse aspecte de natură ironică sau moralizatoare.

Raporturi cromatice în pictura din Republica Moldova în anii 1940-1950

Rodica Ursachi

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Odată cu schimbările de ordin social-politic, ce au avut loc în Basarabia după anexarea ei la ex-URSS, întreaga cultură basarabeană din această perioadă este influențată puternic de estetica realismului socialist. Pe acest fundal, arta basarabeană intră într-o nouă fază, ce ține de reglementarea normativă a creației artiștilor, și care implică totodată modificări în tematică, stilistică, în principiile de organizare plastică a compoziției, în tratarea coloristică etc.

Restricțiunile impuse mențin arta basarabeană în limitele tradițiilor academice, în parte ale artei peredvijniciste, iar pornirile individuale, exprimate prin specificul structurii compoziționale sau prin decorativismul excesiv al culorilor ș.a., încep să fie considerate drept reminiscențe „formaliste”.

Schimbarea raportului conceptual al tematicii (accent pe tabloul istoric) impune culorii transformări calitative, ce țin de orientarea ei spre zona caldă a spectrului cromatic, de utilizarea, cu precădere, a contrastului tonal față de cel de culoare sau de îmbogățirea treptată a nuanțelor cromatice ș.a.m.d. (*Blestemul* (1945), autor M. Gamburd, *Pe drumurile Basarabiei de altădată* (1954), I. Bogdesco și O. Kaciarov ș.a.).

Arta plastică din Moldova Sovietică, ulterior rezultatelor Congresului al XX-lea al PCUS (1956), ce a dus la schimbări esențiale pe plan social și socio-cultural, se racordează unei noi viziuni artistice ce implică un raport calitativ în toate domeniile cultural-artistice. În pictura din Republica Moldova pătrund principii plastice specifice artei europene de la sf. sec. al XIX-lea-încep. sec. XX și ale artei românești (*La joc* (1957), V. Rusu-Ciobanu, *Răscoala de la Tatarbunar* (1959), M. Grecu).

În final, putem conchide că, pentru culoare aceste decenii reprezintă în ansamblu o perioadă de acumulare. Rămânând în fond subordonată tematicii, culoarea devine un mod de afișare a concepțiilor artistice pe care le manifestă această epocă.

Prezențe istorice dominante în evoluția urbanistică a orașelor de dimensiuni medii (Moldova)

Constantin Daniel Zaharia
Universitatea Tehnică a Moldovei

Geneza și evoluția așezărilor urbane medievale din Moldova reflectă expresia procesului social-economic, în cursul căruia meșteșugarii din obștea sătească s-au desprins de agricultură pentru a se stabili în centre comerciale, pentru practicarea meseriei. Studiarea complexă a acestei probleme tinde să precizeze specificul evoluției orașelor, restructurările din sfera producției, a relațiilor sociale și de apărare a țării.

De-a lungul hotarelor statului au fost construite cetăți pentru a ține sub control incursiunile străinilor. Două cetăți din centura de cetăți de frontieră se află în orașele actuale Târgu Neamț și Soroca, localități, care aveau jirul așezărilor de intrare în țară – unul pe drumul, ce străbătea la vest Carpații, al doilea la est, la un vad al Nistrului. Între aceste orașe din dreapta și stânga Prutului, există similitudini istorice și urbanistice.

Soroca, datorită amplasării geografice strategice pe malul râului Nistru, de-a lungul drumului comercial medieval, în permanență a avut un rol administrativ, economic și militar deosebit, fiind până la 1812 centru al unui important ținut al Principatului Moldova.

Târgu Neamț este cunoscut din „Lista rusă de orașe”, datat între 1387-1392, din timpul domniei lui Petru Vodă, când se construiește și Cetatea Neamțului, un important avanpost fortificat pentru apărarea trecătorilor Carpaților Orientali în fața politicii de expansiune teritorială a Regatului Ungar. Ea era una din cele mai bine întărite cetăți de care a dispus statul medieval moldovenesc.

Orașul actual Bălți/Bălțile, apărut la intersecția drumurilor de tranzit pe câmpia Sorociei, este o localitate fără cetate, ascensiunea căreia este datorită factorului economic. La Bălți s-a format cea mai mare piață comercială din Moldova, evoluând galopant în perioada Imperiului Rus.

SECȚIUNEA III

PATRIMONIUL ETNOGRAFIC: EXPRESIE A SPIRITUALITĂȚII ȘI MODULUI TRADIȚIONAL DE VIAȚĂ

Cămășile tradiționale din Republica Moldova ca parte valoroasă a patrimoniului etnografic și expresie a spiritualității neamului

Tatiana Bîzgu

Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Vestimentația tradițională din Republica Moldova a evoluționat de-a lungul istoriei, acumulând în sine tradiții seculare din cele mai adânci rădăcini istorice. Trecând prin verticalele epocilor, arta populară, inclusiv piesele din complexul portului tradițional, au ajuns până în zilele noastre, aducând suflarea strămoșilor în viața contemporanilor, demonstrându-și spiritualitatea, hărnicia și creativitatea.

Într-o gamă largă de lucrări ale cercetătorilor din România, Moldova și alte țări, putem urmări evoluția formei și croiului cămășilor tradiționale bărbatești și femeiești. Este important de menționat că atât cămășile de lucru, cât și cele de sărbători, au avut decor realizat printr-o gamă largă de tehnici. Arta broderiei în Moldova s-a dezvoltat pe parcurs a mii de ani și a dobândit originalitate și bogăție artistică, iar tehnicile realizării broderiei au fost întotdeauna în concordanță cu scopul și caracteristicile de decor ale piesei vestimentare. Pentru cămăși de lucru, paleta de culori a broderiei a fost mai restrânsă, în contrast cu cea pentru cămăși de sărbătoare. Ornamentul geometric este cel mai vechi și simbolurile sale aveau o semnificație magică. Simbolurile ornamentale nu erau doar decorațiuni, ci aveau și funcții mai importante, inclusiv de protecție și semnificație spirituală. Trecând prin multe generații de meșteri populari, aceste simboluri au fost folosite în compozițiile de broderie populară, dobândind particularități locale și tehnici unice de realizare. Elementele ornamentului tradițional moldovenesc au căpătat denumiri autentice. Alături de cele mai vechi ornamente în stil geometric, ornamentul cu motive florale a reflectat frumusețea naturii locale și a devenit larg răspândit în ultimele secole.

Piesele portului tradițional reprezintă o moștenire etnică și simbolizează conceptele caracteristice și manifestările artistice ale tradițiilor. Fiecare cămașă tradițională poartă o poveste, care se transmite din generație în generație, ducând în viitor spiritualitatea acestui popor.

Importanța științifică și politică a expedițiilor etnografice din primii ani postbelici în RSS Moldovenească: Cazul expediției din anul 1948 în satul Jura, raionul Râbnîța

Adrian Dolghi

Institutul Patrimoniului Cultural

În vara anului 1948 în satul Jura din raionul Râbnîța a avut loc expediția etnografică organizată de Institutul de Istorie, Limbă și Literatură a Bazei Științifice din RSS Moldovenească a Academiei de Științe a URSS. Expediția a fost condusă de către cercetătorul Nicolaev N.F., fiind prima expediție etnografică „moldovenească”, ce urmărea să cerceteze o localitate locuită de „moldoveni”.

Scopul expediției a fost „studierea modului de viață, cultura materială și spirituală a moldovenilor din satul Jura, atrăgând atenție deosebită asupra transformărilor, care au avut loc în modul de viață a populației, orânduirea colhoznică a satului modern”.

Cercetătorii au constatat o creștere substanțială a bunăstării populației, a condițiilor de trai în comparație cu cele de până în 1917, grație puterii sovietice (localitățile din stânga Nistrului fiind sub controlul sovietelor încă din 1917). De asemenea, a fost consemnat că s-au transformat locuințele, inventarul casnic dar și cel agricol. În ce privește vestimentația și alimentația, din nou sunt atestate modernizări, ce au schimbat calitativ viața populației.

Elementele culturii tradiționale păstrate sunt menționate ca fiind reminiscențe ale trecutului și ale perioadei de sărăcie, în care a locuit populația satului în trecut. Tradiția populară este egalată de cercetători cu trecutul, exploatarea și sărăcia, iar creșterea bunăstării, elementele noi de vestimentație, inventar, transformările locuințelor cu creșterea bunăstării populației și puterea sovietică. De facto etnologii nu au cercetat cultura materială și spirituală a locuitorilor satului Jura, dar metodele și procesul de sovietizare a localității, al lichidării elementelor culturii tradiționale și transformării satului într-o localitate de tip sovietic.

Cercetarea experienței satelor din stânga Nistrului, trebuiau să ser-

vească pentru aplicarea politicilor sovietice în localitățile cu populație de „moldoveni” din dreapta Nistrului. Astfel, știința etnografică în RSS Moldovenească în primii ani ai puterii sovietice nu a servit intereselor științei dar celor politice.

Despre moștenirea literară a lui L. Dobronravov-Donici din perioada aflării la Paris

Olga Garusova

Institutul Patrimoniului Cultural

Comunicarea este dedicată paginilor nestudiate din viața și creația celebrului scriitor basarabean, al cărui moștenire literară a fost descoperită în ultimii ani. Publicațiile lui Dobronravov, împrăștiate prin ziare și reviste editate în diferite țări, până în prezent n-au fost adunate într-un volum complet. Dar cea mai mare lacună în biografia lui este perioada când a locuit la Paris (anii 1924-1926).

În baza documentelor de arhivă, pentru prima dată introduse în circuitul științific, sunt precizate circumstanțele mutării lui Dobronravov la Paris, legate de participarea lui în activitatea Uniunii țărănești a Rusiei. Interesele acestei organizații publice emigrante au fost reprezentate de ziarul săptămânal «Родная земля», («Plaiul natal»), editorul și principalul angajat al acestuia fiind Dobronravov, dar „fără a-și face publicitate exterioară legăturile sale cu ea”. El scrie nuvele, basme, poezii, eseuri, memorii, recenzii, articole jurnalistice despre viața culturală și politică a emigrației rusești, umplând paginile ziarelor sub propriul nume și sub pseudonime – Lev Donici, P. Gaydamovich, Aleko, Berendey...

Mulțumită lui Dobronravov, una dintre direcțiile importante ale politicii editoriale a ziarului «Родная земля» («Plaiul natal») a fost reflectarea trecutului și prezentului Basarabiei. O atenție deosebită se acordă materialelor dedicate problemelor intelectualității basarabene, reflecția critică față de aceste probleme fiind comparată cu punctul de vedere al mediului emigrant al scriitorului.

„Subiectul parizian” al vieții lui Dobronravov este marcat de un nou domeniu în activitate socială și cea literară foarte intensă, reflectând complexitatea viziunii sale asupra lumii. Realizarea de referință a operei sale a fost romanul neterminat «Князь века» («Prințul secolului»), început la Petrograd. Versiunea pe scară largă despre pierderea completă a acestei lucrări, în special dragă scriitorului, este contestată prin publicarea ei în ziarul «Родная земля». Puținele capitole, pe care Dobronravov a reușit să le imprime, ne permit să vorbim despre roman ca un fenomen artistic, care extinde granițele literaturii rusești apărute în emigrație în anii 1920 și aprofundarea cunoștințelor noastre despre moștenirea scriitorului.

Alimente de ritual în cadrul obiceiurilor de familie

Natalia Grădinaru

Institutul Patrimoniului Cultural

Comunicarea abordează subiectul alimentației tradiționale de ritual ca unul dintre elementele importante ale patrimoniului cultural național, or, bucatele rituale și componentele lor, procedeele tehnice de preparare, modul de consumare a bucatelor și normele de comportament în cadrul ritualurilor festive, formează un sistem de valori, legate de istoria și cultura etnica a poporului nostru.

Fiecare dintre bucatele de ritual, servite în cadrul obiceiurilor de familie, posedă un anumit limbaj de comunicare a semnificației sacre, specifice alimentului respectiv și necesității de întrebuițare a acestuia într-un anumit spațiu temporal și conceptual. De exemplu, în contextul obiceiurilor de la naștere: turta nedospită din făină de grâu ca dar moașei, colaci de prins cumătri, colaci de închinat cumetrilor, pupăza de închinat moașei; copturi specifice obiceiurilor de nuntă: colacii vorniceilor, colacii nunilor, colacii cuscrilor, jemna miresei, jemnele de la Iertăciune, pupăza miresei etc.

Alimentele simbolice esențiale, care nu lipsesc de la nici o festivitate familială, sunt colacii și vinul. Colacul constituie elementul central al fiecărui obicei de familie și simbolizează ofranda/ darul oferit Divinității în schimbul unui destin favorabil sau pentru evitarea influențelor malefice, care își activează forța în timpul pragurilor de trecere (nașterea, căsătoria, înmormântarea)

Investirea alimentelor cu valoare rituală și oferirea darurilor alimentare asigură integrarea membrilor familiei în plan social, atenuează momentele critice ce țin de trecerile din ciclul vieții, iar somptuozitatea și abundența bucatelor prezente pe mesele de sărbătoare aveau ca scop de transferare a abundenței și bunăstării către cei supuși trecerii.

În istoriografie, și, de asemenea, în opinia interlocutorilor intervievați, se remarcă o enumerare detaliată a bucatelor preparate pentru sărbători, precum și asimilarea unui aliment cu însăși sărbătoarea: „La masa de cumetrie se gătesc 6 feluri de mâncare: răcături din pasăre sau din carne de porc, sarmale grase și orezoase, pilaf cu bucăți de carne...”

Influența urbanizării în amenajarea interioarelor de la sate începând cu sfârșitul sec. XIX

Madan Elena

Universitatea Tehnică a Moldovei

Analiza amenajărilor interioarelor din localitățile de la sate de la sfârșitul secolului XIX, cât și pe parcursul secolului XX, ne demonstrează că multe localități erau influențate de mediul urban. Aceasta o putem observa în deosebi în familiile cu un statut social mai înalt, și în afara boierimii la care acest fapt este evident, remarcându-se în rândul mazelilor, răzeșilor, dascălilor sau în rândul preoțimii. Fiind frunțași ai satului și având multe legături în mediul urban, au preluat multe din orașe și le-au introdus în casele lor, având tendința de a se deosebi de cei cu un statut mai inferior.

Transformările rapide de la sfârșitul secolului XIX au avut loc, în mare parte, în urma legăturilor externe. Tentați de câștig, târgoveții au început să facă mai multe drumuri, mai întâi cu carurile și mai târziu prin rețeaua de căi ferate, spre a vinde vite, lemne sau produse agricole (mai ales după răspândirea plugului de fier, ce permitea ușurarea lucrărilor agricole) în târgurile din apropiere sau ajungând și mai departe, până la Odessa, stabilindu-se mai multe relații, tot mai intense, cu regiunile din Rusia.

Observațiile făcute de cercetătorii și cărturarii noștri în localitățile sătești, precum Anton Galopența, Ion Zamfirescu, Petre Ștefănuță, Mihail Sadoveanu ș.a., remarcă schimbările ce au avut loc în mediul rural sub influența orașenizării. Astfel, sunt descrise casele ce se aseamănă cu cele din târguri, cu horn și cuptoare mari, ce încălzeau toate încăperile, mobilierul cumpărat din orașe: dulapuri, comode, scrinuri zugrăvite sau lustruite, scaune și mese înalte, mobila de pluș și mahon, pe care o preferau târgoveții moldoveni. De asemenea sunt prezente și oglinzile, ceasornicul cu greutate sub ornic, cromolitografiile, la ferestre perdele cu dantelă de oraș, iar pe perete – războiul cu idile sau scene de vânatoare. Petre Ștefănuță afirmă că „Salonul orașenesc, deformat, substituie vechea „casa mare””, aceasta fiind esența schimbărilor în amenajarea interioarelor de la sate.

Reflectarea identității agricultorului și păstorului în literatura artistică a găgăuzilor

Diana Nicoglo

Institutul Patrimoniului Cultural

Principalele ocupații economice tradiționale ale găgăuzilor sunt agricultura și creșterea vitelor, iar găgăuzii înșiși sunt cunoscuți ca un popor de agricultori. Faptul că coloniștii transdanubieni erau buni agricultori este dovedit de materialele statistice și eseurile etnografice din secolul al XIX-lea. De asemenea și practicile rituale ale găgăuzilor se bazează pe tradițiile agricole. Totodată, tradițiile de creștere a vitelor nu sunt reprezentate pe larg în cultura tradițională.

În literatura artistică a găgăuzilor sunt diferite lucrări care prezintă pe larg aceste două ocupații principale. În primul rând, aceasta este poezia despre Bugiac, care glorifică plaiul natal, câmpiile de grâu auriu, viile și livezile. De asemenea, sunt și lucrări care slăvesc oamenii muncii și hărnicia, datorită cărora se cultivă pâinea – un produs al muncii umane venerat de popor. Asemenea motive sunt specifice tuturor scriitorilor găgăuzi, indiferent de vârsta lor. Identitatea agricultorului este cel mai bine prezentată în poemul lui S. Curoglo «Земные голоса» (Vocile pământului). În această lucrare, autorul transformă păstorul Oglan din cântecul popular omonim într-un agricultor puternic.

Identitatea crescătorului de vite este cel mai viu reprezentată în povestirea lui S. Bulgar „Kaurma”. Autorul descrie viața tradițională a găgăuzilor și gospodăria țaranului găgăuz – crescător de oi. Punctul culminant al poveștii este pregătirea unui anume fel de mâncare din carne de oaie, numit kaurma. În acest sens, autorul, în calitate de purtător al culturii tradiționale, transmite cu acuratețe etnografică toate detaliile de care trebuie să se țină cont la prepararea acestui aliment delicios.

Accente feminine în marcarea tradițională a solstițiului de vară la sânziene / drăgaică

Raisa Osadci

Institutul Patrimoniului Cultural

După solstițiul de vară cu cea mai lungă zi și cea mai scurtă noapte, sărbătorit la Sânziene / Drăgaică (Marea Zeiță Mamă în ipostază tânără), urmează creșterea zilnică a întunericului, ce va dura până la solstițiul de iarnă, marcat prin sărbătorile de iarnă. Tradițiile de la Sânziene / Drăgaică sunt dominate masiv de influența factorului feminin, la fel cum elementul masculin domină tradițiile de iarnă: Crăciunul, Anul Nou, Boboteaza. Sânzienele / Drăgaica, sărbătoare plină de Soare și Lumină, indică momentul inițial de mărire treptată a întunericului, exprimat în cadrul mentalității tradiționale prin arhetipuri feminine, pasive, orizontale, telurice, acvatic, transformationale.

Cercetătorii în domeniul arhetipologiei și simbolismului (G. Durand, J. Chevalier, A. Gheerbrant, M. Eliade ș.a.) califică respectiva categorie de arhetipuri ca una cu efecte disociative, distructive, ceea ce nu înseamnă că esența acestora ar fi una malefică: datorită caracterului disociativ, transformator al arhetipurilor pasive, feminine este posibilă nașterea noului: a Divinității în ipostază de nou-născut sau tânără, a timpului nou, a omului nou, a naturii regenerate etc. Arhetipurile feminine ar putea fi considerate drept suport de manifestare și realizare a celor masculine (active, verticale, solare, de foc), având între ele raporturi complementare.

În atare context mentalitar, în cadrul manifestărilor solstițiale de vară, tradiția oferă părții feminine a societății funcții de protagoniste. Jocul Sânzienei / Drăgaicei, la care participau doar fete mari (inițiate prin ieșirea la șezătoare și la horă), ritual de intermediere între Divinitate și comunitate, în scopul obținerii protecției pentru viața oamenilor și rodnicia câmpurilor, obicei de primă importanță în trecut, actualmente este aproape dispărut. La Sânziene / Drăgaică are loc unica horă din an, organizată de fete, se confecționează coronițe, se desfășoară obiceiuri și practici de previziune a timpului, a roadelor, a sorții.

Elemente istorico-etnografice ale Bisericii „Nașterea Maicii Domnului” din localitatea Brănești, raionul Orhei

Sergiu Suvac

Institutul Patrimoniului Cultural

Credința strămoșilor noștri nu le permitea să existe fără a se închina Domnului. În practica istorică a neamului nostru românesc, religia este prezentă de secole bune. Aceste ritualuri de transmitere a unor semnale, de venerare a lui Dumnezeu se făceau regulat în Casa Domnului, Biserica, care era principalul obiectiv al credincioșilor.

Biserica „Nașterea Maicii Domnului” din Brănești, raionul Orhei, construită între anii 1911-1928, este amplasată nu departe de centrul satului. În jurul acesteia este un cimitir, unde pot fi descoperite familii foarte vechi moldovenești, dar și un loc unde au fost înmormântați germani după o bătălie sângeroasă din timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Biserica este construită din piatră extrasă din minele de calcar de la periferia localității. Reprezintă un stil arhitectural rusesc, îmbinat cu motive și ornamente tradiționale moldovenești. Planul axial-longitudinal al bisericii este compus din trei părți: vestibulul pătrat, fața dreptunghiulară centrală și altrul fațelat. Deasupra pronausului Bisericii se ridică o clopotniță în două niveluri, care reprezintă principalul accent compozițional al complexului ecleziastic. Laturile clopotniței sunt îmbogățite cu deschizături arcuite, iar partea de încoronare a clopotniței este reprezentată de un element geometric tetraedric, cu o cupolă spațioasă.

Interpretarea laconică, chiar seacă a volumului clădirii este îmbogățită cu elemente decorative, iar atenția este acordată intrării în curtea Bisericii. La intrarea în Biserică, deasupra ușii este lucrat în piatră un arc profilat și un fronton triunghiular. Ambele părți laterale ale construcției sunt identic decorate, toate ferestrele fiind arcuite, iar în partea centrală acestea sunt combinate cu benzi decorative și arcade proeminente.

Reflectarea moștenirii populare pe paginile ziarului „Cultura Moldovei” în perioada anilor 1957-1964

Valentina Ursu

Institutul Patrimoniului Cultural

Prezenta comunicare cuprinde analiza materialelor inserate pe paginile ziarului „Cultura Moldovei” în perioada anilor 1957-1964, dedicate moștenirii populare.

La 5 ianuarie 1957, biroul CC al PCM ia decizia de a reorganiza ziarul „Învățătorul Moldovei” ca organ al Ministerului Învățământului din RSSM în ziarul „Cultura Moldovei”, în calitate de publicație a Ministerului Culturii și Ministerul Învățământului din RSSM. Scopul principal al acestei reorganizări era „consolidarea muncii ideologice în rândul intelectualității, precum și atragerea maselor largi ale populației pentru participarea în construcția culturală din republică”.

Examinând materialele inserate în anii 1957-1958, observăm o atenție mare acordată diverselor domenii ale culturii: literaturii, muzicii, teatrului, artelor plastice, arhitecturii, dar și activității colectivelor artistice de amatori, folclorului, meșteșugurilor populare, tradițiilor, muzeelor. Aici sunt elucidate diverse probleme ale culturii tradiționale din RSSM. Articolele și reportajele cuprind informații despre evenimentele ce au avut loc în perioada cercetată, opinia și comentariile intelectualității artistice la aceste evenimente. Aceasta ne-a permis să observăm realizările în domeniul culturii populare în anii 1957-1964, precum și să determinăm tendințele negative și dificultățile prin care a trecut tradiția strămoșească în perioada sovietică.

Cu regret, începând cu a doua jumătate a anului 1959, volumul articolelor dedicate culturii tradiționale se micșorează drastic. Ziarul cuprinde numeroase documente și materiale ale Congreselor PCUS, conferințelor de partid, cuvântările liderilor politici, vizite peste hotare ale Secretarului General al PCUS Nichita Hrușciiov, altor lideri politici. Astfel, acest ziar se transformă într-o publicație politico-ideologică, reflectând foarte puțin evenimentele și acțiunile culturale desfășurate în RSSM.

Codurile semiotice și simbolica nunții și căsătoriei în tradițiile lipovenilor din Republica Moldova

Tatiana Zaicovschi

Institutul Patrimoniului Cultural

Dintre ritualurile ciclului de viață, ritualurile de nuntă se disting prin cea mai complexă organizare, diversitate a structurii lor. Ele îmbină complexe de diverse elemente (obiecte ale culturii materiale, acțiuni rituale, folclorul cântat ș.a.). Din punctul de vedere al semioticii, un rit este un text care este creat cu ajutorul unor subsisteme speciale de semne – coduri. În termeni paradigmatici, se obișnuiește să se evidențieze astfel de coduri precum caracterul, subiectul, codurile acțional și verbal etc. Ca parte a studiului nostru asupra ritualurilor de nuntă ale lipovenilor din Republica Moldova, putem distinge astfel de componente ale acestor coduri precum: mireasă, mire, părinți, nași de cununie (de obicei, această funcție este îndeplinită de nașii de botez), mame etc. [cod al personajelor]; accesorii pentru cununie, brâul mirelui, kicika și basmaua miresei, coronița de nuntă a miresei (local), panglică, colacul de nuntă (pâine și sare), bucăți de țesătură și prosoape pentru „legatul” invitaților, steagul de nuntă / bucăți de stofa / fundițe, tăieței etc.[cod al subiectelor]; peșitul, petrecerea burlăcițelor, „îmbrăcatul” camerei miresei în casa mirelui, împletitul părului miresei și kicika, nunta, spargerea paharului (local), întâlnirea tinerilor căsătoriți, nunta în casa mirelui, noaptea nunții, dovada „cinstei” miresei, nunta în casa miresei (otvodinî) ș. a. [cod acțional], etc.

Deliberarea ritualurilor tradiționale de nuntă prin prisma unor astfel de coduri permite pătrunderea, într-o anumită măsură, în conținutul simbolic atât al componentelor individuale ale ceremoniei de nuntă, cât și al simbolismului lui în ansamblu (simbolismul „tranziției”, simbolismul „conexiunii” etc.). De exemplu, simbolismul „conexiunii” este întruchipat cu ajutorul unui număr de elemente ale codului acțional (legarea cu prosop a mâinilor mirilor, ceremonia nunții, răscumpărarea miresei, masa comună la ospățul nunții etc.); un astfel de element al codului subiectelor ca marginea împletită a colacului de nuntă; asemenea componente ale codului verbal precum motivul împletitului în cântecele de nuntă.

The relevance of the French philosopher Julien Benda's ideas for contemporaneity.

Batir Tatiana

Gregory Tsamblak Taraclia State University

What are the ways that lead an intellectual to treason? What is its specific character? Can a true intellectual be a betrayer? Such questions occur to the people whose attitude is not indifferent towards the role of carriers of high intellectual and spiritual values. Julien Benda (1867–1956), the French philosopher known mainly as a cultural critic, tried to discuss the problem of betrayal of intellectuals in his fundamental work *Treason of the intellectuals* (1927).

Academics and journalists, pundits, moralists, and pontificators of all varieties are in this sense according to Bemda —clerks. The “treason” in question was the betrayal by the “clerks” of their vocation as men devoted to the life of the mind, as Benda put it — “all those whose activity essentially is not the pursuit of practical aims, all those who seek their joy in the practice of an art or a science or a metaphysical speculation, in short in the possession of non-material advantages”.

Has the situation changed much since the 20s of the past century? We state that there are nearly no changes. The intellectuals’ “voice”, able of revealing the implicit sense of complex social phenomena, is not listened to, or not heard at all in the hum and noise of political orators. If intellectuals make their voices be heard they insert them in glamour frames, rendering the thought in a distorted and perverted way. The extent the intellectuals are contributing to thinking formation is extremely low and minor. The greater part of lecturers and teachers adjust their narratives and explanations to the requirements of the current situation. In this context, the intellectual veils and hides the truth and no one knows where the truth in his utterance is. Simplification, as one of the variants of interpretation, seems to avoid the most essential things and appears as a kind of intellectual betrayal manifestation. Intellectuals of the 20s of the 21 century are facing the same temptations as the intellectuals of the past.

Gagauz gaming traditions: the problem of systematization

Vitali Sîrf

Institute of Cultural Heritage

The topic proposed for consideration for the first time in cultural studies is based on folklore collections published since the beginning of the 20th century to the present and archival materials (stored in handwritten form). It explores the problem of systematization of gaming and entertainment traditions in the spiritual life of the Gagauz. This problem includes such well-known operations in science as: a) grouping, b) classification, c) typology; all of them are interconnected and differ from each other in methodological principles of implementation. Grouping highlights games and entertainment with one or more features common to a particular group; classification is aimed at dividing a variety of gaming traditions into groups, and typology is aimed at combining such a variety into groups.

The study was based on the primary classification of gaming entertainments of the Bessarabian Gagauz carried out by V. A. Moshkov, a Russian ethnographer of the second half of the 19th – early 20th centuries. To expand our research field, the works of the Bulgarian Gagauzologist A. I. Manov, Moldavian folklorists of Gagauz origin D. N. Tanasoglu, L. S. Cimpoeș, and F. I. Zanet, as well as handwritten materials stored in the archive of the Sector “Ethnology of the Gagauz” of the Institute of Cultural Heritage under the Ministry of Culture of the Republic of Moldova (Chisinau municipality), in the storerooms of the D. Kara Çoban National Gagauz Historical and Ethnographic Museum (Beșalma village), and in the personal archive of the author were used.

The gaming and entertainment traditions of the Gagauz as a system are a complex structure consisting of many elements, delimited according to certain criteria: a) by gender, b) by age, c) for the development of specific physical and mental qualities, d) by the form of being conducted (mobile or static games and entertainments), e) based on an object? basis (tow, rope, stick, ball, etc.), f) in connection with one or another type of folk ritual, and so on.

Летний традиционный календарь украинцев кодровой зоны Республики Молдова

Екатерина Кожухарь

Институт культурного наследия

Практикуемые и сохранившиеся в памяти носителей культуры обряды в селах Иванча (Оргеевский р-н), Гыржавка, Мындра и Паланка (Каларашский р-н) дают возможность реконструировать особенности летнего календаря украинцев кодровой зоны Республики Молдова.

В праздновании Троицы (Трійця/Тройца, Зелені сьвата) ярко проявляются дохристианские верования в обереговую и целебную силу растений (украшение зеленью дома, хозяйственных построек и колодцев – маяння, плетение венков), аграрные и поминальные мотивы.

Мифологические истоки сохранили праздник Русалий – Русали и поверья, предостережения и запреты, связанные с русалками.

На Ивана Купалу – Купайла, Иванка – зафиксированы традиции плетения купальских венков и гадания на них, изготовления из цветов и трав свечей / крестов / антропоморфных фигурок / букетов, деревца и обрядовые действия с ними: обходы, окунание в воду, разрывание, деление между участницами обряда и разбрасывание на огородах, исполнение купальских песен. В засушливые годы практиковали плювиальный обряд с раком. Купальские огни разжигали не во всех селах, в некоторых из них верили, что в купальскую ночь можно найти клад. Действо завершилось коллективной трапезой.

Начало жатвы, обычаи зажинок – первой клані, колядования на снопе связаны с праздником Петра и Павла, который в народном сознании воспринимается еще и как праздник мужчин и отцов.

В День святого пророка Іллі устраивают праздник первого урожая груш и освящения лошадей с коллективной трапезой под грушей-ильинкой и обменом дарами за упокой душ умерших.

На праздник Маковея изготавливают из трав и цветов букеты – маковейчики, кресты и свечи, приобретающие после освящения апотропейную и целительную силу. Главное ритуальное блюдо этого дня – лепешки с маком – маченики. На Спаса / Яблучный Спас освящают яблоки, виноград, другие фрукты и мед.

Летняя обрядность украинцев кодровой зоны Республики Молдова с присущим ей синкретизмом земледельческих, скотоводческих, брачно-любовных и поминальных мотивов отражает особенности украинского летнего календаря и его взаимодействие с традиционным молдавским календарем.

Основные причины эмиграции населения в Республике Молдова

Виктор Кожухарь

Институт культурного наследия

После обретения независимости население Молдовы сократилось практически на треть. Определенную роль в этом сыграли существенное снижение рождаемости (в 1990-х гг. с темпом снижения 60,6%, с 2000-х гг. ситуация несколько улучшилась) и рост смертности (с темпом прироста 11,4% в год). Убыль населения в среднем составляет 13% ежегодно.

Но главное влияние на убыль населения оказывает все же миграция, в первую очередь внешняя. За период с 2001 по 2011 г. в поисках лучшей жизни страну покинули около 600 тыс. трудовых мигрантов, а с 2010 по 2020 г. из страны навсегда уехали за рубеж 300 тыс. граждан. В 2020 г. республику покинули около 40 тыс. трудоспособных граждан, практически население целого района.

Большое число уехавших за границу за минувшие четыре года составили молодые люди в возрасте от 18 до 29 лет – 43 тыс. человек. В возрастной категории от 30 до 44 лет за 4 года покинули страну 79 тыс. человек. Таким образом, в республике остается лишь 60% молодежи, а 40% навсегда выехали за рубеж.

Однако молдавские демографы с помощью данных из принимающих стран подсчитали, что количество молдавских мигрантов, обосновавшихся за границей (2011 г.), примерно в шесть раз выше, чем показывает официальная статистика.

Среди основных причин, стимулирующих миграцию населения, можно выделить следующие: экономические – бедность, отсутствие надлежащих условий для занятости и низкая заработная плата; эрозия социальной инфраструктуры – образования, здравоохранения, ЖКХ (снижение качества услуг и сокращение их доступности). Дополнительным стимулирующим фактором для миграции стала либерализация визового режима в страны Шенгенской зоны.

Все эти причины стимулируют миграцию и украинского населения республики. Особенности заключаются в том, что украинцы менее мобильны, чем молдаване, и в процентном соотношении их выезжает меньше. Также украинцы, в отличие от молдаван, чаще выезжают не в Европу, а в Россию и Украину.

Булаештское /ко^т'іга/: заимствовано из румынского?

Алексей А. Романчук

Институт культурного наследия

В говоре булаештских украинцев есть слово /ко^т'іга/, означающее систему из двух колес с осью (как правило – колес плуга, но не только). В румынском же языке – семантически (но с более широким спектром значений) и, в ключевых моментах – фонетически, ему тождественно *cotigă*.

Румынское *cotigă* считается в этимологических словарях (в том числе – СДЕЛМ) заимствованным из украинского диалектного [котига] ‘воз у чабанов’ (ЕСУМ). Логика такого вывода понятна – поскольку украинское диалектное [котига], очевидно, в конечном итоге связано по происхождению со славянским (праславянским) *kotiti* ‘кидать, переворачивать; катить’.

Однако уже авторы СДЕЛМ отмечают, что «фонетический аспект молдавского слова не совсем ясен». То есть, по всей видимости, неясно произошедшее при заимствовании смягчение /т/ (и, соответственно, предшествовавший смягчению переход /и/ в /і/). При этом в других украинских говорах (в том числе — Буковины) данный украинский диалектизм, даже отличаясь семантически, также имеет форму /ко^т'іга/.

И вообще примечательно также, что украинское [котига] – именно диалектизм. То есть, в принципе, само нуждается в объяснении.

Наконец, любопытна приводимая ЕСУМ семантика [котига] – ‘воз у чабанов’. Она адресует нас к пастушеству и, соответственно, к волохам, с характерным для них доминированием пастушества в ранний период их истории.

При этом, еще раз стоит подчеркнуть, в отличие от украинских диалектизмов, именно в румынском языке семантика *cotigă* существенно шире.

Все это заставляет думать, что источником румынского слова были не украинские диалекты, а некий иной славянский (ранний славянский) источник. А далее уже румынский язык,

в свою очередь, стал источником [котига] для различных украинских говоров (включая булаештское /ко¹т'іга/ – очевидно, заимствованное из румынского самостоятельно и независимо от прочих украинских говоров).

SECȚIUNEA III
CARTEA CA ELEMENT AL PATRIMONIULUI CULTURAL:
PREZERVAREA ȘI VALORIFICAREA PRIN DIGITIZARE

Limbajul bibliografic al Chișinăului

Taisia Foiu

Secția „Memoria Chișinăului”, BM „B.P. Hasdeu”

Orașul nu poate exista fără istorie. Fiecare zi de mâine va deveni istorie. Evident, capitala are nevoie de o lucrare, în care să fie adunată informația despre tot ceea ce se desfășoară și se realizează în Chișinău. Orașul Chișinău este un centru cultural, economic, politic, științific, administrativ, în care permanent se întâmplă ceva. Evenimentele de zi cu zi sunt reflectate în diverse surse.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a reușit să sintetizeze din 1995 tot ce s-a scris despre Chișinău și să susțină evoluția urbană în câteva ediții bibliografice.

Într-un limbaj bibliografic excelent, într-un stil profesionist și o structură academică, lucrările bibliografice au cuprins perioadele anilor 1995, 1996-1998 (versiune online), 1999-2004, 2005-2010, demonstrând identitatea orașului și a chișinăuienilor.

În comunicare sunt prezentate bibliografiile retrospective ale Municipiului Chișinău din anii 2011, 2012, care oferă o imagine reprezentativă asupra datelor și evenimentelor produse în municipiu pe parcursul anilor respectivi.

Aceste bibliografii oferă o trecere în revistă a vieții sociale, politice, culturale, economice a orașului, reflectând fapte, circumstanțe ale evenimentelor trecute, schimbări pozitive și negative în activitatea instituțiilor și personalităților care au contribuit la promovarea imaginii orașului.

Este un produs al Bibliotecii Municipale despre Chișinău, care prezintă un fel de cronică a faptelor și evenimentelor ce au avut loc și ale celor ce vor urma; este și o „radiogramă” a pulsului aspectelor politice, economice și culturale din viața capitalei.

Conținutul lucrării reprezintă efortul bibliografilor Secției „Memoria Chișinăului”, care au identificat și selectat referințe bibliografice din cărți, au descris articole din presa periodică cotidiană despre cele mai importante evenimente din viața capitalei.

Abordări ale legendelor orașului Chișinău

Aliona Grati, Diana Dementieva
Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

Comunicarea va expune rezultatele colectării și analizei câtorva narațiuni de tip legendă contemporană sau urbană, care au circulat în mediul orașului Chișinău în perioada sovietică. Acestea sunt prezentate dintr-o perspectivă interdisciplinară, pornind în mod special de la metodologiile studiilor literare și etnofolclorice, cu accentul pe structura narativă a textelor. Studiul etnofolcloric are la bază concepțiile teoretice ale cercetătorilor etnofolclorici americani (Gary Alan Fine, David Bucha ș.a.) și români (Constantin Eretescu, Nicolae Constantinescu ș.a.), care au oferit instrumentarul de decupare a textelor din mediu social, precum și ale unor teoreticieni ai narațiunii care au privit textele ca o proiecție epică a unui episod, având componente structurale narrative. În contextul în care legendele contemporane pornesc de la date sociale și istorice concrete, am considerat necesare și unele precizări de ordin istoric.

Circulația legendelor urbane, adică a poveștilor cu fapte excepționale (întâmplare cotidiană cu o dezvoltare neașteptată, memorată, întâmplare paranormală, zvonuri, jocuri de cuvinte sau gafe lingvistice, afirmații sau explicații pseudoștiințifice) era bruiată în perioada sovietică de mai multe motive, dintre care: impunerea legendelor despre eroii sovietici, fabricate de ideologi, traumele vieții de zi cu zi, frica de turnători etc. Cu toate acestea, poveștile cu caracter de excepțional (cu subiecte palpitate *horror* sau, dimpotrivă, cu eroi salvatori) circulau în mediul familial, cu ușile închise. O sursă importantă constituie folclorul copiilor, grație naivității și lipsei de autocenzură a purtătorilor.

Istoria Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. O istorie de cum se scrie istoria pe la noi

Lidia Kulikovski

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

Istoria Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, încâlcită de vremuri, vasalitate și regimuri, ne îndeamnă la cercetări, precizări, contestări și demonstrații prin documente istorice, de arhivă a istoriei instituționale. Asta face o bibliotecă care are o istorie (neîntreruptă), cu același nume de la deschidere până în prezent: *Biblioteca Publică a Orașului Chișinău* (în continuare BPO). Anul 2022 este aniversar – 145 de ani de existență și de contribuție culturală la dezvoltarea intelectuală a capitalei. Cercetătorii de la Secția studii și cercetători ai Bibliotecii Municipale s-au angajat să scoată în evidență și în atenția publică date și materiale care atestă existența ei în sociopolisul chișinăuian, începând cu data inaugurării.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” și-a descoperit istoria printr-o ambiție-proiect de cercetare istorico-politică. Astfel, pentru prima dată, în 2002, și-a sărbătorit aniversarea adevărată (așa credeam noi), de 125 de ani de istorie, răsturnând ideea sovietică precum că, de la eliberarea Chișinăului, din 1944, ne tragem (idee vehiculată de mulți istorici, oameni din domeniul educației și culturii din perioada sovietică, fiecare bazându-se pe o unică sursă ca adevărul pur. Monografia „Biblioteca Municipală „Bogdan Petriceicu Hasdeu” (1877-2020). Etape, context, conexiuni și incursiuni istorice” a demonstrat că BM are o istorie mai veche și nu din 1944, cum a revendicat istoriografia sovietică și a afirmat istoricul Petru Ganenco. Însă instituția nu a abandonat ideea de a clarifica, prin cercetări, unele neconcordanțe, unele aspecte învăluite în mister, pentru că încă mai lipsesc anumite piese din Puzzle-ul numit Istoria BM.

Autoarea a întreprins o cercetare prin care a urmărit prin documente arhivistice unele aspecte care rămăseseră în umbră la prima incursiune de cercetare a istoriei Bibliotecii Municipale. În același timp, prin arhivele deschise ale Rusiei, a istoriei regiunilor și guberniilor sub stăpânire rusă au fost identificate multe materiale referitoare la istoria bibliotecilor publice din perioada 1812-1918.

Un fenomen literar basarabean

Miroslava Metleaeva (Luchiancicova)

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „I. Mahgher”

În spațiul basarabean s-au auzit mereu voci nu numai ale scriitorilor români, ci și ale scriitorilor de altă naționalitate, formând o adevărată polifonie. Comunicarea descrie un fenomen basarabean – *Olimpul din Lipcani* – în viața culturală și literară a evreilor nu doar din Basarabia, ci și în spațiul cultural românesc și mondial. Autoarea încearcă să explice faptul de ce Lipcani – un oraș mic, a produs un grup atât de mare de oameni remarcabili. Eliezer Șteinberg, Iehuda Șteinberg, Leiser Grinberg, Mihail Kaufman, Yankev Șternberg, Moisei Altman – acestea sunt doar câteva nume reprezentative pentru pleiada respectivă de scriitori de etnie evreiască, la care se mai adaugă alți originari din această localitate: Flora Stenberg (stabilită și decedată în Brazilia în 1974), Vera Hachen (1912-1988, New Jersey, SUA) și alții.

Autoarea ia în discuție legăturile dintre memoria socială și istorică ca relații multilaterale, oferind posibilitatea de a face un portret specific al epocii și al persoanelor care o reprezintă. Basarabia aceluia timp, a integrării populației alolingve, contrastează puternic cu datele oficiale nu numai ale surselor sovietice, ci și cu cele din diferite studii publicate după 2000. E necesar ca analiza științifică a literaturii și culturii evreiești în perioada interbelică să fie efectuată într-o formă cât mai desfășurată, fapt care ar permite spulberarea ideilor preconceptuate despre cultura și istoria Basarabiei.

Chiar și o scurtă trecere în revistă a istoriei culturii naționale evreiești din regiunea basarabeană duce la concluzia că apogeul dezvoltării sale a avut loc în anii 20-30 ai secolului al XX-lea, când statutul juridic al evreilor a fost determinat de o serie de decrete-legi din anii 1918-1919, tratate internaționale care au egalat evreii din Basarabia cu toți ceilalți cetățeni ai României, care a fost întărit în Constituția din 1923. În mesajul dat se remarcă, de asemenea, faptul important că evreii din Lipcani nu erau separați de lume prin obiceiurile și modul lor de viață. Se simțea apropierea geografică a orașelului de Europa, fapt ce a reprezentat un puternic stimul pentru dezvoltarea culturii.

Biblioteci personale, surse de patrimoniu și de cercetare în colecția Bibliotecii de Arte „Tudor Arghezi”

Anastasia Moldovanu,

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala de Arte „Tudor Arghezi”

O sursă importantă de achiziție în colecția Bibliotecii de Arte sunt donațiile, unde se păstrează cărți vechi și rare, cărți cu autografe ale unor autori de carte - lucrări de studiu despre domeniul artistic ca grafica, arta plastică, arta decorativă, scenografia ș.a., toate cu o vechime de peste 60 de ani. Cu siguranță, ele pot fi considerate documente de patrimoniu. Însă e necesar de menționat că noțiunea de *patrimoniu* se referă nu doar la vechime, ci și la valoarea conținutului documentului. În mod repetat se pune în discuție importanța acestor documente în calitate de surse de informare, clasificate la domenii de referință speciale, solicitate de cercetători interesați de aspectele date.

În articol, autorul își propune ca obiect de studiu donația de documente de diferite tipuri, care reprezintă doar o parte din biblioteca personală a regretatului pictor-scenograf Konstantin Lodzeiski. Și aici trebuie de menționat că *bibliotecile personale*, care ajung în biblioteci prin actul de donație, sporesc valoarea colecției. Donația reprezintă de fapt o subcolecție de carte valoroasă și întrebarea este cum a reușit protagonistul să adune o astfel de bibliotecă excepțională, selectată și organizată conform unor direcții specifice, ce țin de profilul artistic? Răspunsul poate fi doar unul: cunoașterea și studiul profund al domeniilor pe care le-a profesat și le-a abordat în activitatea sa cu mult profesionalism și pasiune. Konstantin Lodzeiskii a fost un mare creator de artă, unul dintre cei mai reprezentativi scenografi de teatru, operă și balet din Republica Moldova. Un interes aparte autorul l-a avut față de cultura, arta și tradiția populară națională, factori care l-au ghidat în realizarea lucrărilor sale artistice. A fost inspirat din creația populară, adunând cărți editate în anii ,50 ai secolului XX. Aceste documente, unele din ele bijuterii editoriale – cărți bibliofile, merită atenția personalului de bibliotecă pentru a fi catalogate profesionist și transmise spre utilizare publică.

Фонд редких изданий филиала «М. В. Ломоносов»: формирование, развитие, открытия

Маргарита Щелчкова,

Муниципальная библиотека «Б.П. Хасдеу»,
филиал «М.В. Ломоносов»

Сохранение культурного наследия – один из важнейших элементов самобытности людей и связывает общество с его прошлым. Глубокое изучение национальной культуры невозможно без точного представления о книжных богатствах страны в разные периоды ее истории, о влиянии книги на духовный мир читателя. Одна из важнейших функций библиотек – сохранение интеллектуальных и духовных сокровищ, яркими представителями которых являются книжные памятники. В фондах многих библиотек хранятся, находятся на особом положении редкие и ценные издания, обладающие художественной, научной или библиографической ценностью. В нашей библиотеке также есть Фонд редкой книги, о содержании которого в целом уже шла речь на одной из конференций. Поскольку мы поделились своими планами развивать отдел и действуем в этом направлении, сегодня продолжим знакомство с ним. Фонд редких изданий составляет небольшое число книг – немногим более 330 экземпляров, но и этого количества достаточно, для того, чтобы понять, насколько они интересны с точки зрения исторической и культурной ценности. Первооснову книжного фонда нашей Ломоносовки, открытой в 1948 г., составили книги, переданные из Республиканской библиотеки им. Н. Крупской. Некоторые экземпляры из этого фонда сохранились до сих пор. В 2013 г., благодаря дарственным поступлениям от читателей и жителей столицы, мы смогли организовать «Фонд редкой книги».

Книги, как известно, имеют свою судьбу, и определенные ее знаки можно прочесть по книжным штампам, экслибрисам, автографам или пометкам. Судя по книжным штампам библиотек, книги нашей коллекции побывали во многих странах – в России, Франции, Германии, Румынии. Особый интерес для нас представляют издания, которые могут рассказать о кишиневских владельцах книг.

Revista BiblioPolis – păstrătoare a valorilor culturale, artistice și literare

Elena Taragan

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

Revista instituțională a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, *BiblioPolis*, este o resursă importantă în arealul autohton care valorifică istoria locală, lumea biblioteconomică, efervescenta culturală a Chișinăului, apariții literare și oameni de prestigiu.

Ion Stoica: „*BiblioPolis* a ieșit din cadrul cantității punând accent pe calitate, prin orientarea spre inovație, progres tehnologic, valori etice și dezvoltarea cunoașterii”.

Este de menționat faptul că unul dintre atributele care definesc și diferențiază această revistă este frumosul tandem știință-cultură. Parafrazându-l pe Iurie Colesnic putem spune că revista instituțională a BM este acel răboj din care comunitatea va desprinde adevărul despre vremurile și faptele noastre în domeniul culturii. Aici sunt schițate foarte multe portrete de bibliotecari, personalități; omagieri care au construit acest răboj prin râvnă, trudă și satisfacție. Revista *BiblioPolis* aduce contribuții biblioteconomice, bibliografice și culturale deosebite referitoare la această epocă (L. Kulikovski, Catalog Publicațiile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, p. 36). *BiblioPolis* ascunde în paginile sale simțire și rațiune, este rezultatul extatic al unei munci agonice, o pendulare între negru și roșu, reflecție a războiului și păcii, ce însoțește orice vibrație lumească.

Ne propunem să scoatem la lumină o serie din contribuțiile celor a căror prezență în *BiblioPolis* a fost definitorie pentru parcursul acestei reviste: dr. Lidia Kulikovski (fondator), Vlad Pohilă (redactor-șef, autor al editorialelor), Valeriu Rață și Raia Rogac. Contribuțiile acestora au acoperit întregul areal de tematici biblioteconomice, reflectând viața bibliotecii și a comunității prin descrierea unor serii de lansări și prezentări de carte, cronici, eseuri, interviuri. Fără *BiblioPolis* biblioteca și orașul ar fi mai sărac, lipsit de această cetate ce a apărut de-a lungul anilor valorile autohtone impunând exigență și profesionalism.

CUPRINS
SECȚIUNILE I – II
PATRIMONIUL ARTISTIC – VALOARE CULTURALĂ,
EDUCATIVĂ ȘI ECONOMICĂ PENTRU SOCIETATEA
SECOLULUI AL XXI-LEA

Adascalița Lucia	
<i>Particularități tematice și artistice în grafica satirică a plasticianului Evghenii Merega</i>	
14	
Andonovici Diana	
<i>Haosul mutilărilor arhitecturii rezidențiale colective urbane</i>	
15	
Barbas Valeria	
<i>Festivalul Internațional Zilele Muzicii Noi, ediția a XXXI-a</i>	
16	
Bohanțov Alexandru	
<i>Crize identitare în cultura media din tranziția post-totalitară</i>	
17	
Calmîș Dumitru	
<i>Particularitățile artei academice acordeonistice din Republica Moldova la confluența secolelor XX–XXI</i>	
18	
Cazac Viorica	
<i>Textilele tradiționale de interior – funcții și diversitate</i>	
19	
Chastina Alla	
<i>From the history of Chisinau water-supply system in the 19th century (For the 130th anniversary of the construction of the water tower in Chisinau)</i>	
20	
Chiforișin Galina	
<i>Valorificarea elementului național în part. 1 a Concertului nr.1 pentru clarinet și orchestra de coarde de Oleg Negruța</i>	
21	

- Sergius Ciocanu
Biserica Sfântul Haralambie din Chişinău
22
- Chiseliță Vasile
Basul Ion Paulencu și plurivalența creației lirice: joncțiunea genurilor, repertoriilor muzicale și mediatizării ca proiecție a habitusului cultural
23
- Galaicu Violina
Provocările muzicii psaltice românești din a doua jumătate a secolului al XIX-lea
24
- Ghilaș Ana
Valențe artistice și identitare în „Daciada: baladă arhetipală” de Ion Druță
25
- Ghilaș Victor
Expresii de cultură orală imaterială în ”Istoria Daciei transalpine...” de Franz Joseph Sulzer
26
- Greco Vasile
Personalități notorii ai artei pianistice basarabene din perioada interbelică, care au studiat peste hotare
27
- Khalil-Butucioac Dorina
Centrul de Dramaturgie Contemporană (CDC) din Chişinău: zece ani mai târziu
28
- Королева Эльфрида
Пьесы И. Л. Караджале в постановке А. Греку
30
- Malcoci Vitalie
Reprezentări complexe ale imaginii simbolice a Universului
31

- Marian Ana
Chipuri masculine în sculptura moldovenească
32
- Nesterov Tamara
*Locuința și sediul „Muzeului antichităților din Pontul scitic”,
fondat de arheologul Ion Casian Suruceanu*
33
- Olărescu Dumitru
Artiști anonimi în lumina ecranului
34
- Plămădeală Ana-Maria
*Parabola cinematografică Se caută un paznic în contextul culturii
populare a răsului*
35
- Rocaciuc Victoria
*Simboluri poetice în grafica de carte a artistei plastice Ludmila
Furdui*
36
- Rusu Dumitru
*Analiza patrimoniului socialist din Republica Moldova
(patru studii de caz)*
37
- Spînu Constantin
Imprimeul artistic din Republica Moldova. Anii 2011-2020
38
- Stavilă Tudor
Particularități și tendințe în scenografia basarabeană
39
- Șlapac Mariana
*Inginerii care au contribuit la edificarea și modernizarea cetății
bastionare a Chilei*
40
- Svetlana Talpă
Dansul folcloric – sursă de promovare a identității culturale
41

Tipa Violeta

Versiunile cinematografice ale operelor lui Ion Creangă în viziunea exegeților

42

Trifan Aurelia

Caricatura jurnalistică în creația graficianului Dumitru Trifan

43

Ursachi Rodica

Raporturi cromatice în pictura din Republica Moldova în anii 1940-1950

44

Zaharia Constantin Daniel

Prezențe istorice dominante în evoluția urbanistică a orașelor de dimensiuni medii (Moldova)

45

SECȚIUNEA III

PATRIMONIUL ETNOGRAFIC: EXPRESIE A SPIRITUALITĂȚII ȘI MODULUI TRADIȚIONAL DE VIAȚĂ

Bîzgu Tatiana

Cămășile tradiționale din Republica Moldova ca parte valoroasă a patrimoniului etnografic și expresie a spiritualității neamului

46

Dolghi Adrian

Importanța științifică și politică a expedițiilor etnografice din primii ani postbelici în RSS Moldovenească: Cazul expediției din anul 1948 în satul Jura, raionul Râbnița

48

Garusova Olga

Despre moștenirea literară a lui L. Dobronravov-Donici din perioada aflării la Paris

50

Natalia Grădinaru

Alimente de ritual în cadrul obiceiurilor de familie

51

- Madan Elena
*Influența urbanizării în amenajarea interioarelor de la sate
începând cu sfârșitul sec. XIX*
52
- Nicoglo Diana
*Reflectarea identității agricultorului și păstorului în literatura
artistică a găgăuzilor*
53
- Osadci Raisa
*Accente feminine în marcarea tradițională a solstițiului de vară la
sânziene / drăgaică*
54
- Suvac Sergiu
*Elemente istorico-etnografice ale Bisericii „Nașterea Maicii
Domnului” din localitatea Brănești, raionul Orhei*
55
- Ursu Valentina
*Reflectarea moștenirii populare pe paginile ziarului „Cultura
Moldovei” în perioada anilor 1957-1964*
56
- Zaicovschi Tatiana
*Codurile semiotice și simbolica nunții și căsătoriei în tradițiile
lipovenilor din Republica Moldova*
57
- Batîr Tatiana
*The relevance of the French philosopher Julien Benda’s ideas for
contemporaneity*
58
- Sîrf Vitali
Gagauz gaming traditions: the problem of systematization
59
- Кожухарь Виктор
*Основные причины эмиграции населения
в Республике Молдова*
60

Кожухарь Екатерина
*Летний традиционный календарь украинцев кодровой зоны
Республики Молдова*

62

Романчук Алексей А.
Булаештское /ко|т'іга/: заимствовано из румынского?

64

SECȚIUNEA IV

CARTEA CA ELEMENT AL PATRIMONIULUI CULTURAL:
PREZERVAREA ȘI VALORIFICAREA PRIN DIGITIZARE

Foiu Taisia

Limbajul bibliografic al Chișinăului
*Grati Aliona, Dementieva Diana . Abordări ale legendelor orașului
Chișinău*

66

Grati Aliona, Dementieva Diana
Abordări ale legendelor orașului Chișinău

68

Kulikovski Lidia
*Istoria Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. istorie de cum se
scrie istoria pe la noi*

69

Metleaeva Miroslava
Un fenomen literar basarabean

70

Moldovanu Anastasia
*Biblioteci personale, surse de patrimoniu și de cercetare în colecția
Bibliotecii de Arte „Tudor Arghezi”*

71

Щелчкова Маргарита
*Фонд редких изданий филиала «М. В. Ломоносов»: формиро-
вание, развитие, открытия*

72

79

Taragan Elena
*Revista BiblioPolis – păstrătoare a valorilor culturale,
artistice și literare*
73